

Бельскі сойм 1564 года→3

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

PL ISSN 0546-1960

NR INDEKSU 366714

Вера Русіновіч→8

http://niva.bialystok.pl

redakcja@niva.bialystok.pl

№ 27 (3034) Год LIX | Беласток, 6 ліпеня 2014 г. | Цана 2,50 зл. (у тым VAT 5%)

Купалле з юбілеем «Каліны»

Сёлетняе святкаванне купальскай ночы ў Залуках было ўнікальным не толькі з-за таямніцы, якую яна хавае, але і таму, што адзначалася пятнаццатая гадавіна тутэйшага калектыву «Каліна». Былі віншаванні і падарункі, а Янка Карповіч з капэлы «Хутар» прачытаў верш Анатоля Парэмсбкага, які закончаны словамі: «Вялікі дзякуй «Каліне» цудоўнай,/ За пройдзеныя пятнаццаць лет,/ А слава твая ніколі не загіне, / Ты як маёвы букет. / Жыві і цвіці нам, родная «Каліна,/ Жыві нам сто лет!». Калектыў з нагоды юбілею выпусціў альбом «Вітаюць Залукі», які складзены з дзесяці песень. Свята пачаў маляўнічы парад калектываў з вянкамі, якія затым — разам з прыходам змроку — з натоўпам гуляючых перайшоў на Супрасль.

«Каліна»

Пётр Сакалоўскі

Злева: Віктар Маланчык, Генадзь Шемет, Мікалай Фадзін

Даждлівае надвор’е не перашкодзіла, каб 28 чэрвеня чатырох смельчакоў кінуліся па вянкі. Без сумневу, героем стаў малады чалавек, які, горды і шчаслівы, у прамоклым да ніткі адзенні вылавіў цэлае бярэмя рознакаляровых вянкоў дзікіх кветак.

— Жаніцца на дадзены момант я не збіраюся, — кінуў, аднак, з берагу пасля выхаду з Супраслі, сцякаючы вадой.

Натоўп, пакуль пайшоў да ракі, гуляў на святкаванні купальскай ночы і прымеркаваным да яго на канцэрце гарадоцкіх калектываў і іх сяброў з іншых гмін. У цяперашні час «Каліна» з трынаццаці асоб прыгадала песні, якія мала хто спявае сёння. Пётр Сакалоўскі, адзін з двух мужчын у калектыве, у размове з «Нівай» нагадаў:

— Запрасілі мяне ў калектыў недзе пасля першых васьмі месяцаў. Ім не хапала мужыкоў. Спачатку мы спявалі а капэла, цяпер у нас ёсць інструктар Віктар Леанкевіч. Нават кідаем працу, таму што трэба ісці на рэпетыцыю, а пасля рэпетыцыі прыходзіцца надганяць. Так справа ўвайшла ў кроў. Калісь спявалі мы песні пачутыя недзе на вяселлях, і ад некалькіх гадоў інструктар знаходзіць для нас песні, напрыклад з розных спеўнікаў. Ездзім, нас запрашаюць, мы рады вітаць іншых. І ў рэшце рэшт мы выпусцілі дыск. Год змагаліся, каб запісаць яго, і ён гучыць прыгожа.

Удзельніца «Каліны» Ганна Філіпчук:

— Упершыню мы сабраліся проста так. Мы ведалі, што ў Гарадку спяваюць, і мы падумалі, чаму б і не змаглі б мы самі, можа і нам атрымаецца. Спачатку збіраліся мы без музыканта ў школе. Мы спяваем, таму што проста гэта любім, і ёсць нейкі занятак.

Яе сяброўка з групы Зінаіда Майсак:

— Старэйшыя адышлі, прыйшлі маладзейшыя. Мы збіраемся і не толькі спяваем, але і пагаворым сябе, пажартуем, куды-небудзь з’ездзім. Адным словам, з песняй весялей і лягчэй жыць на свеце.

Валянціна Паплаўская, першая кіраўнік «Каліны», якой адна з унучак — Агнешка Паплаўская — спявае ў «Калінцы»:

— У Згуртаванні пенсіянераў і інвалідаў у Гарадку адзначалі Дзень інваліда, і хацелі, каб жанчыны заспявалі нейкія вясковыя песні. Адзін такі хацеў, каб даць яму песні, і я сказала што не, што будзем спяваць самі. У пачатку нас было шэсць чалавек. І добра нам неяк атрымалася. Пачула нас цешча войта з «Расспяванага Гарадка» і сказала, што дапаможа нам стварыць калектыў. Яна патэлефанавала Валі Ласкевіч (тагачасны сакратар ГП БГКТ — М. Х.), якая пасля нас прыняла, і так мы пачалі арганізоўвацца. Мы зрабілі хрышчэнне свайго калектыву з хроснымі бацькам і маці. Яна ўжо памерла, а яго, які жыве ў Беластоку, нешта сюды не запрасілі. Напачатку мы самі шылі касцюмы, такія зялёныя, у асноўным я сама. А назва «Каліна» таму, што мы любім каліну.

Цяперашняя кіраўнік Мар’янна Апановіч са сцэны пры залуцкай школе ўспаміналa:

— У 1999 годзе наш калектыў у такім самым ліку асоб упершыню выступіў на свяце ўраджаю ў Залуках і на Фестывалі беларускай песні, да якога мы падрыхтаваліся самі і занялі там другое месца. У групе былі людзі, якія ўжо не спяваюць з намі, а якія былі на працягу многіх гадоў з кіраўніком Валянцінай Паплаўскай. Таксама спявалі з намі Мікалай Мінчук, Вера Мінчук, Марыя Майсак, Лідзія Філіпчук, Гражына Данэш, Галіна Паплаўская. Таксама коратка спявала Яўгенія Грушэўская.

Мікалай Мінчук спяваў не толькі ў першай камандзе ў якасці адзінага мужчыны, але быў таксама вядомы ў гарадоцкай ваколіцы з адраджэння многіх абрадаў, у тым ліку канапелькі. Аб прыходзе ў калектыў кажа проста:

— Прыйшла Паплаўская і сказала: давай, прыходзь і спявай з намі. І так то гэта было на працягу многіх гадоў.

Віктар Леанкевіч:

— У 1991 годзе я вярнуўся з-за мяжы. Шукаў працу. Я даведаўся, што ў Гарадоцкім доме культуры ёсць штат. Я быў прыняты. У пачатку вёў я калектыў з пачатковай школы ў Гарадку «Расспяваныя ноткі». Затым мы заснавалі «Хутар», а паколькі ў Залуках, якія Гарадоцкі цэнтр культуры ахоплівае сваёй дзейнасцю, у калектыву не было інструктара, дык я ўзяў на сябе гэтую функцыю. На працягу васьмі гадоў я вяду таксама залуцкую «Калінку». З «Калінай» часта мы выязджалі па-за Гарадоцкую гміну, нават у Кракаў, Варшаву, Дзежгань. Я думаю, што «Каліна» вядомая за межамі гміны і Падляшша. Рэпертуар чэрпаем са спеўнікаў, у тым ліку са спеўніка гарадоцкіх песень, сабраных Сцяпанам Копам, з дыскаў, сочым за інтэрнэтам.

Віншуючы калектыву войт Гарадоцкай гміны Веслаў Кулеша падкрэсліў:

— Мы вельмі ганарымся вамі. Ваша стаўленне дае прыгожае сведчанне прыхільнасці да грамадска-культурнага жыцця, і што вельмі важнае ў прасоўванні нашай гміны навонкі.

На залуцкай летняй купальнай імпрэзе гулялі да позняй ночы. Спадарыня Геня Гурко і Геня Маліноўская былі згодныя:

— Самае галоўнае, каб у гэтае свята пускаць на ваду вянкі, шукаць папарацьі-кветку і весяліцца да раніцы, але і ўсё жыццё трэба шукаць любові. Ніколі не вядома, куды сёння вецер дзьме.

Алена Бура з «Асенняга ліста» сказала нам:

— Я з вёскі Пянькі, і ў нас не было месца, каб пускаць вянкі. Мы на поле хадзілі, на ўзгорак, распальвалі вялікія вогнішчы, пры якіх спявалі і танцавалі.

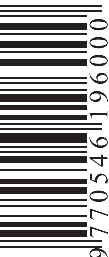
У натоўпе ўжо адразу пасля пачатку свята мы заўважылі дзвюх маладых дзяўчат у вянках са свежасабраных палявых кветак. Госю з Беластока, якой бацькі ды бабулі і дзядулі паходзяць з Залук, і яе сяброўку Паўліну. Паўліна:

— Сёння мы сабралі кветачкі і самі сплялі вянкі. Кінем іх на ваду. Я ведаю, што той, хто іх зловіць, будзе маім мужам, але мы не шукаем мужоў. У нас ёсць свае хлопцы, і вянкі кідаем толькі так, для забавы. Нашы хлопцы не змаглі прыехаць, таму што яны занятыя.

Гося:

— Гэта старажытны спосаб, каб падчапіць кавалера.

Тэкст і фота Мацея ХАЛАДОЎСКАГА

Рускі свет

Як хутка з'явілася новая расійская ідэалогія і як імгненна старыя ідэолагі яе падхапілі і загаварылі пра яе як пра вечную і непарушную як сам сусвет! Ды яшчэ з такім выглядам загаварылі, нібыта яны ўсё жыццё яе распрацоўвалі і толькі пра яе ўвесь час трубілі ў медныя маскоўскія трубы, нагадвалі ва ўсе горлы ды званілі на ўвесь свет у тры крамлёўскія лапці. Проста дзіву даешся!

Не паспелі людцы пасля першага шквалу расійскай тэлепрапаганды супраць Украіны пачаць аналізоўваць сітуацыю самастойна, так бы мовіць сваімі мазгамі, як ім тут жа падкінулі новую ідэю пад назвай „рускі свет". І тыя падлізнікі ад ідэалогіі, хто зусім нядаўна трызвонілі пра інтэрнацыяналізм, пра веліч шматнацыянальнасці савецкага народа, ужо загарлапанілі пра вялікую місію ратавання рускага свету. А інтэрнацыяналізм і брацтва народаў для іх адышлі ў глухі нябыт. Зараз у іх іншы заказ.

Напачатку была падкінута шырокай публіцы ідэя вялікай місіі збірання рускіх зямель з яе галоўным месіяй, у надзеі, што шырокія масы тэлегледачоў праглынуць яе з апетытам, утульна седзячы ля экранаў хатніх зомбаскрынак. Але яна не пракаціла. Нават людзі з лянівымі мазгамі добра ведаюць, чым закончылася для немцаў спроба збірання нямецкіх зямель у адну кучу. Аналогія занадта відавочная. І вось тады тэрмінова, на змену ідэі савецкай еднасці пад наглядам братняй Русі, паўстаў новы тэрмін — „рускі свет". Гэты тэрмін хутка ўпрыгожылі патрэбнымі эпітэтамі, такімі як „рускі свет распаўсюджваецца значна шырэй, чым тэрыторыя Расійскай Федэрацыі", і ўключылі ў штодзённае меню радыё- і тэлеспажыўцоў. Разлік просты — падтрымліваць на належным роўні антыўкраінскую істэрыю.

Маўляў, Украіна гэта таксама рускі свет. А нярускі Захад хоча адарваць яе ад рускага Усходу, і тым самым рускі свет мэтанакіравана раздзяліць.

Вельмі ўразіла, што гэтым разам пра беларусаў крамлёўскія ідэолагі маўчаць зусім. Маўчаць упершыню і не здарма. Пра нас наўмысна не ўзгадваюць. Відаць, баяцца, што само слова „беларус" будзе спрыяць нацыянальнаму адраджэнню гэтага народа. І хіба правільна баяцца, бо, як вядома, „напачатку было Слова". Таму вырашылі лепш увогуле не ўспамінаць. Абмяжоўваюцца фразай „афіцыйны Мінск". Думаю, хутка з вуснаў расійскіх каментатараў пачуем такія вызначэнні нашай нацыі як проста „мясцовы люд".

Дык што ж сабой уяўляе ідэя рускага свету? Толкам ніхто не можа растлумачыць. Не паспелі, відаць, распрацаваць яшчэ. У спешцы ж яна стваралася і выключна пад адну асобу, хоць гучыць хораша і прываблівае, у тым ліку і для ўкраінцаў. Я нядаўна быў на Палтаўшчыне і спытаў мясцовых, ці падабаецца ім ідэя стварэння рускага свету. Яны ад самой назвы прыйшлі ў захапленне. І сказалі з уласцівымі ўкраінцам мудрасцю і гумарам, што яны не супраць рускага свету, толькі каб ён быў без маскалёў. Прычым маскалямі яны называлі не расіян, а расійскіх чыноўнікаў. Так як некалі гэта рабілі і іх, і нашыя продкі.

Сапраўды, сапраўдны патрыёт рускага свету, калі такі існуе насамрэч, ніколі не быў бы супраць таго, каб нейкая яго частка пайшла на Захад, у Еўрасаюз. Гэта ж так добра, калі прадстаўнікі свайго ёсць і тут, і там, калі іх многа і яны ўсюды. Калі яны з розных куткоў свету і з розных сістэм дапамагаюць сваім братам і дзеляцца досведам.

Але ж не. Стваральнікі новай ідэалогіі рускага свету гэтага не хочуць. Плявáць ім і на рускі свет, і на Украіну, і на Беларусь, і на саму Расію, і на яшчэ нейкія там землі, якія — паводле іх тэорыі — ляжаць значна „шырэй тэрыторыі Расійскай Федэрацыі". Ім патрэбна толькі неабмежаваная ўлада і зазамбаваны народ, які яны ненавідзяць. Ненавідзяць не за нешта там канкрэтнае, а проста таму, што іншых пачуццяў акрамя ненавісці не маюць. Бо каб яны іх мелі, то ці адбіралі б ад уласнага народа свабоду і праўду?

І самае галоўнае. Спекулюючы на паняццях рускага свету, яны найбольш яго і баяцца, бо як рускі свет прачнецца ад іх замбавання, то надыдзе прадказаны і ахарактарызаваны расійскім класікам рускі бунт.

Віктар САЗОНАЎ

Не звязвайцеся з бабамі

Бабы як бабы, сваё ведаюць. І яны ведаюць больш, чым здаецца мужыкам. І менавіта таму, што ім здаецца, а кожны мужык павінен ведаць, ад юнацкага ўзросту, што за праслаўтай балбатнёй жанчын ляжыць — значна больш магутная, чым маўклівасць мужчын — уласцівая чалавечай прыродзе агрэсія — яны пагарджаюць жанчынамі такім чынам груба і бесцырымонна. І няма большага ворага, няма больш непрымірымага праціўніка, няма больш непрыемнага ў помсце і дробнай памятлівасці антаганіста, чым прыніжаная ў сваёй свядомасці жанчына. Я адчуў гэта аднойчы, і з тых часоў выношу пылок перад кожнымі мілавіднымі ножкамі... на каленях. Я аддаю перавагу такім чынам, а не стукаючы ў чэрап, тузаючы за валасы, аздабляючы вачніцы кабет помслівымі слівамі. Спрэчкі з жанчынай, на самой справе, бязмэтныя. Яны заўсёды маюць рацыю і ці падабаецца нам гэта ці не, скажуць апошняе слова. Ці было б інакш! Сілавы аргумент супраць іх — акт бездапаможнасці. Любое злоўжыванне перавагай з'яўляецца прыкметай бездапаможнасці. Справа ў тым, што мужчыны з'яўляюцца крыху як расстроеныя гарылы з джунгляў і любяць ударыць слабейшых за сябе, ды фактычна жанчыны ад іх значна мацнейшыя. Псіхічна. У супрацьстаянні паміж гэтымі дзвюма сіламі, прайграўшым заўсёды будзе асілак, нягледзячы на бачнасць яго фізічнай перавагі. На шчасце, чалавечая цывілізацыя распрацавала нейкі кансенсус. Даволі перакручаны, але затое эфектыўны. Гэта выяўляецца ў выказванні, што жанчыну нельга ўдарыць нават кветкай. Яго каварнасць заснавана на тым, што адносны баланс сіл паміж двума поламі настолькі магчымы, наколькі мужчыны — псіхічныя малюскі з моцай гарылы (аб чым жанчыны вельмі добра ведаюць), захаваюць свае першабытныя інстынкты ў цуглях, а жанчыны — упэўненыя ў сваім псіхічным панаванні над імі (аб чым усяго некаторыя мужыкі ведаюць), не паказваюць ім сваёй перавагі.

З вышэйпрыведзенага ўступу ясна вынікае, што з бабамі лепш не важдацца, хоць яны не ініцыююць войнаў, рэвалюцый ані крывавых пераваротаў. Тыя аказваюцца быць прэрагатывай мужчын падкручаных тэстастэронам. Але ісці з жанчынамі ў адкрыты канфлікт, гэта як выклікаць Армагедон. Ад гэтага мураваная параза. Апакаліпсіс. А такой абяцае быць дырэктыва Мытнага саюза Расіі, Беларусі і Казахстана, якая рэкамендуе абмежаванне продажу жаночага абутку тыпу шпількі. Так! А ў будучыні поўную іх забарону, выкліканую турботай за здароўе жанчын. Мабыць, хада на абцасах-шпільках выклікае сур'ёзныя захворванні хрыбетніка і плюсны. Толькі для жанчын гэта дробязь. Яны лепш ведаюць, у рэшце рэшт, што ў шпільках іхняя лытка прывабная, а ў абы-якіх хадаках — гадкая. І толькі па гэтай прычыне, што іх лыткі мелі б быць гадкімі, гатовы яны пачаць вайну, рэвалюцыю, крывавы пераварот.

Для прыгадання ім і ацверазення мужчын, працытую гістарычную аналогію. Вось у час Другой Пунічнай вайны, пасля разгрому Рымскай Рэспублікі ў вайне з Карфагенам пры Канах, абмежавалі законам раскошу жаночых убораў. Закон быў названы Lex Opia. Забаранілі матронам насіць каштоўнасці, раскошныя сукні і карыстацца дэкаратыўна аздобленымі калясніцамі. Запіс Lex Opia датычыў толькі жанчын; праўдападобна гэтая забарона пераносілася на дзяцей, на багацце конскай збруі і г.д. З часам, аднак, аб гэтым забыліся. Праз дваццаць гадоў бывала, што дзіцячая вопратка ці конскае або мулавае ўбранне былі больш стройныя, чым жаночыя сукні. Жанчыны не маглі зразумець, чаму трымаецца ў сіле закон, прыняты ў найгоршы перыяд вайны з Карфагенам, калі Рым ужо даўно здабыў перамогу. Матроны вырашылі пакласці канец прывілеям прыпражных мулаў. Прыхілілі да сваёй справы двух консулаў, і тыя выступілі з патрабаваннем адмяніць закон Lex Opia. Аднак катэгарычна супрацівіліся гэтаму абаронцы старых, строгіх законаў. Нецярплівыя кабеты скліканіся з усяе рымскай дзяржавы і вялікім тлумам рушылі на Капітолій, дзе засядаў Сенат. Там перадалі прашэнне да консулаў і сенатараў, а мінаючых сенатараў хапалі пад ногі, не дазваляючы ім прайсці далей, пакуль тыя не пачулі аргументаў у абарону тлеючых у шафах жаночых апранашак. Паводле тагачасных гісторыкаў, горды, шавіністычны Сенат рымскіх мужчын канчаткова адмяніў суровыя забароны. Таму Рым застаўся імперыяй. Жанчыны перамаглі. Як звычайна, дарэчы.

Міраслаў ГРЫКА

Вачыма еўрапейца

Трэці сектар

У Беластоку на мінулым тыдні адбыўся двухдзённы VII Ваяводскі форум няўрадавых арганізацый (НДА), значыць, сустрэча прадстаўнікоў так званага Трэцяга сектара (першы гэта ўлада, дзяржаўнае кіраванне, другі — бізнес). У форуме прынялі ўдзел больш за сто чалавек з рэгіёна і ўсёй краіны на агульны лік чатырох з паловай тысячы зарэгістраваных такіх арганізацый на Падляшшы і каля дзвюх тысяч на самой справе дзейсных. У гэтым годзе форум супаў з 25-й гадавінай першых свабодных выбараў і ўступлення ў сілу Закона аб грамадскіх аб'яднаннях. Гэта самы галоўны, побач з Законам аб грамадскай карысці і валанцёрстве ды Законам аб фондах, юрыдычны акт для самаўрадавых арганізацый трэцяга сектара, якія часам называюць «канстытуцыяй» няўрадавых асацыяцый. Адной з прычын для пачатку, працягваючайся на працягу двух гадоў, навелізацыі Закона аб грамадскіх аб'яднаннях, было тое, што гэтая форма ў цяперашні час апынулася ва ўмовах крызісу.

У ходзе беластоцкага форуму прагучалі, між іншым, выказванні-прапановы:

— Да гэтага часу няўрадавымі арганізацыямі займаліся іншыя сектары, перш за ўсё адміністрацыя. Цяпер мы самі хочам узяць голас у сваіх уласных справах.

— Мы часта не ведаем пра закон, мы недастаткова дафінансаваныя, пасіўныя і вельмі патрабавальныя.

— Мы павінны імкнуцца да фінансавай незалежнасці. Мы таксама павінны быць школай дэмакратыі.

У Польшчы дзейнічаюць больш за 72 тысячы няўрадавых арганізацый (не ўлічваючы 16 тысяч добраахвотных атрадаў пажарнай аховы, якія адрозніваюцца ад астатніх НДА сваёй шматфункцыянальнасцю). 67 працэнтаў НДА працуюць на мясцовым узроўні. Затое большасць фондаў (61%) — надлакальная. Амаль палова (44%) НДА займаецца хобі, спортам або турызмам — гэта асноўныя галіны, у якіх гэтыя арганізацыі працуюць, у той час як асноўнай галіной дзейнасці фондаў з'яўляецца культура — 27%. Аб'яднанні бяднейшыя ад фондаў; у 2012 годзе бюджэт сярэдняга аб'яднання склаў 15 тысяч злотых, а фонду — 42 тысячы зл. Як вынікае з назірання саміх прадстаўнікоў НДА, асацыяцыі сярод палякаў значна менш вядомыя, чым фонды. Найбольш аб'яднанняў заснавалі штогод у перыяд з 1989 па канец 1990-х гадоў. Найбольш, таму што 5561 новае аб'яднанне зарэгістравана ў 2000 годзе. Пасля наступіла раптоўнае, не да канца яснае, зніжэнне ліку рэгістраваных арганізацый. Новую «моду» на НДА можна было назіраць у больш позніх гады — у 2004 і 2005 гадах — падчас далучэння Польшчы да Еўрапейскага Саюза. Пазней лік зноў узнікаючых асацыяцый пачаў зніжацца. З 2007 года колькасць зноў зарэгістраваных няўрадавых арганізацый застаецца на адносна пастаянным узроўні — крыху больш за чатыры тысячы. З 2007 года назіраецца дынамічнае развіццё фондаў. Магчыма, уплыў на гэта мае факт, што з усіх асоб, якія дзейнічаюць ад імя сярэдняй асацыяцыі, 11% платных працаўнікоў. У выпадку фондаў платныя работнікі складаюць 21% ад агульнага ліку людзей прыцягнутых да працы фонду. Знешнія валанцёры гэта 13% людзей, якія ўдзельнічаюць у працы ў сярэдняй асацыяцыі. У сярэднім фондзе яны большасць, таму што 34% усіх займаючыхся дзейнасцю. У 2008 годзе сярэдняя асацыяцыя гуртавала 40 чалавек, а чатыры гады пазней іх было 33 асобы. Клопатам — як заўважылі таксама ўдзельнікі Форуму ў Беластоку — з'яўляецца не так сама колькасць членаў, але іх нізкая актыўнасць. У сваю чаргу, колькасць 15 чалавек, неабходная для заснавання няўрадавай арганізацыі, лічыцца бар'ерам і паменшанне колькасці людзей, неабходных для яе стварэння было адным з першых пастулатаў, прадстаўленых да працягваючайся ад двух гадоў у Канцылярыі Прэзідэнта дэбаты па папраўках да Закона аб грамадскіх аб'яднаннях.

Пасля падляшскага і арганізаваных у іншых ваяводствах форумаў у Варшаве ў верасні мае ўзнікнуць стратэгія для НДА. Было б добра, каб у працы над ёю ў шырокім дыяпазоне прынялі ўдзел няўрадавыя арганізацыі нацыянальных меншасцей, а не, як гэта было ў ходзе падляшскага Форуму, дзе інфармацыя аб яго арганізацыі проста не дайшла. З беларускага асяроддзя сустрэў я толькі Наталлю Герасімюк (фонд «ЯНЫ гэта МЫ») і Ірэну Парфянюк (Фонд «Царкоўная музыка»), хоць, магчыма, я кагосьці не заўважыў.

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Вакол Бельскага вялікага сойма 1564 года

На навуковай канферэнцыі «Вакол Бельскага сойма 1564 года», якую 21 і 22 чэрвеня наладзілі ў ратушы ў Бельску-Падляшскім Аб'яднанне «Музей малой айчыны ў Студзіводах», Бельскі філіял Падляшскага музея і Беларускае гістарычнае таварыства, выступілі дакладчыкі з Рэспублікі Беларусь і Польшчы. Канферэнцыю ўзбагацілі выступленні мінскага музычнага калектыву «Aqua Profunda», адчытанне перад бельскім грамадствам фрагмента Бельскага прывілею. Сабраныя маглі паслухаць «Гістарычныя аповесці пра Бельскі сойм», з якімі выступілі ўдзельнікі навуковай канферэнцыі, пераапранутыя за гістарычныя постаці. У Бельску спаткаліся аматары мясцовай гісторыі, сярод якіх былі святары, самаўрадаўцы, людзі культуры і асветы. Ініцыятар і галоўны арганізатар гістарычнага мерапрыемства, старшыня студзіводскага аб'яднання Дарафей Фіёнік прадбачвае выдаць кніжку аб Бельскім сойме, яго ўдзельніках і Бельску ў XVI стагоддзі.

Дарафей Фіёнік і Генадзь Семянчук (злева)

— Бельскі прывілей быў прыняты 1 ліпеня 1564 года падчас агульнага вялікага сойма ў Бельску. Напісаны ён на старабеларускай мове — афіцыйнай мове Вялікага Княства Літоўскага, вельмі блізкай да сучаснай мовы падляшскіх беларусаў. Бельскі прывілей быў уступам да II Статута Вялікага Княства Літоўскага, якога арыгінальны тэкст таксама быў напісаны пастарабеларуску. Бельскі прывілей удасканальваў прававыя нормы I Статута з 1529 года. Стварыў выбарныя земельныя суды незалежныя ад дзяржаўнай адміністрацыі. Уся шляхта, разам з галоўным шляхціцам, вялікім князем літоўскім, станавілася роўнай перад судамі і законамі. Бельскі прывілей пацвярджаў таксама ўсе ранейшыя законы і прывілеі Лацінскага касцёла і Праваслаўнай царквы. Гэта прадстаўнікі праваслаўя, якіх многа было ў гэты час сярод знаці ВКЛ, дабіваліся ўтрымання роўнага права для іх, у параўнанні з каталікамі. Бельскі прывілей пацвярджаў таксама магдэбургскія правы ўсіх гарадоў Вялікага Княства Літоўскага, — праінфармаваў Дарафей Фіёнік, з якога даклада «Бельск у эпоху Вялікага Сойма» распачалася канферэнцыя. — Мы адзначаем 450-годдзе ад правядзення вялікага сойма ў 1564 годзе. Гэта было адно з самых важных здарэнняў, якія адбыліся ў Бельску. Дзякуючы яму наш горад далучыў да элітнага ліку соймавых гарадоў, такіх як Вільня, Гродна і Брэст. У XVI стагоддзі Бельск, побач згаданых гарадоў, быў адным з самых багатых гарадоў ВКЛ. На сённяшняй тэрыторыі Падляшскага ваяводства толькі ў Бельску адбыўся вялікі сойм. Пра такую багатую і станоўчую гісторыю нашага горада трэба напамінаць жыхарам Бельска і наваколля і таму нашае аб'яднанне выйшла з прапановай адзначыць гэтае вялікае гістарычнае здарэнне навуковай канферэнцыяй.

22 мая гэтага года канферэнцыю папярэдзіла прэзентацыя ў Бельску сярэдневяковай музычнай драмы «Цуды святога Мікалая». Навуковую сустрэчу пачаў Генадзь Семянчук, выкладчык Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы і Ягелонскага ўніверсітэта ў Кракаве. Выступіў ён з дакладам «Дакументы, прынятыя падчас Бельскага сойма ў 1564 годзе» і ўдакладніў, што кароль і вялікі князь Жыгімонт Аўгуст, як яго называлі ў Вялікім Княстве Літоўскім, падпісаў у Бельску каля 40 дакументаў, сярод якіх быў Бельскі прывілей. Жыло тады ў Бельску каля 5 тысяч людзей, было каля 70 корчмаў. На сойм прыехала каля паўтары тысячы чалавек, якія затрымаліся ў горадзе і яго наваколлі.

— Бельскі прывілей заўважна павышаў значэнне мяшчанства ў параўнанні з яго правамі запісанымі ў I Статуце ВКЛ. Падчас Бельскага сойма быў таксама адрэдагаваны і зацверджаны тэкст II Статута ВКЛ, які меў быць прыняты ў лістападзе 1564 года. Аднак магнаты супрацьўляліся новаму статуту, пасля былі дададзены папраўкі і II Статут ВКЛ быў прыняты ў 1566 годзе ў Вільні. Сойм у Бельску праходзіў у час, калі на ўсходзе вялася пастаянная вайна з Княствам Маскоўскім, якое захапіла частку Вялікага Княства Літоўскага. Гэта было штуршком для размоў у Бельску аб будучай уніі паміж Каронай і Вялікім Княствам Літоўскім, — сказаў Генадзь Семянчук.

— Бельскі сойм быў вельмі важным здарэннем у гісторыі горада. Нашы жыхары павінны ведаць аб гэтай падзеі і значэнні горада ў мінулым. Па велічыні аплачваных падаткаў Бельск раўняўся з такім магутным горадам ВКЛ як Кіеў. Дарафей Фіёнік і Аб'яднанне «Музей малой айчыны ў Студзіводах» робяць вялікую працу наконт збірання і публікавання гістарычных матэрыялаў аб Бельску і Падляшшы, а таксама прапагандуюць мясцовы фальклор, за што заслугоўваюць пахвалы, — сказаў на канферэнцыі бургамістр Яраслаў Бароўскі, які разам з Маршалкоўскай управай Падляшскага ваяводства фінансава падтрымаў арганізацыю канферэнцыі.

У рамках навуковага мерапрыемства ў розных месцах Бельска прэзентавалася музыка эпохі рэнесансу ў выкананні калектыву «Aqua Profunda» з Мінска.

— Мы сёння выконваем французскую і беларускую музыку перыяду XVI стагоддзя, карыстаючыся інструментамі, на якіх тады ігралі. У нас ёсць дудэльзак (дуда — А. М.), цытра, барабан і флейты, а нашая вопратка крыху апярэджвае гэты перыяд, — заявіў Антон Глініcты, лідар гурту «Aqua Profunda» і адзначыў, што калектыў ужо некалькі разоў выступаў на мерапрыемствах, якія ладзіць студзіводскае аб'яднанне.

— Ініцыятыва Дарафея Фіёніка арганізаваць навуковую канферэнцыю аб Бельскім сойме — ідэя фантастычная і таму мы без агаворкі рашыліся да яе далучыцца і прымаем у нашым музеі даследчыкаў нашай гісторыі. Жыхары Бельска мала ведаюць аб вялікім сойме, які праходзіў у нашым горадзе і з гэтай інфармацыяй трэба старацца дайсці да нашых грамадзян. Добра, што нашай ініцыятывай зацікавіліся праваслаўныя і каталіцкія святары, самаўрадаўцы, людзі культуры і асветы. Прадбачваем знаёміць з гістарычнымі матэрыяламі таксама вучняў, зацікаўленых мінуўшчынай, — заявіла кіраўнік Музея ў Бельску-Падляшскім Аліна Дэмбоўская.

— Пасяджэнне Бельскага сойма ў 1564 годзе працягвалася каля паўтара месяца і неспадзявана закончылася 22 ліпеня, пасля буры, якая пажарам знішчыла высокі і ніжні драўляныя замкі. У пасяджэнні сойма прынялі ўдзел кароль і вялікі князь Жыгімонт Аўгуст, самыя важныя саноўнікі Вялікага Княства Літоўскага — ваявода віленскі, канцлер літоўскі Мікалай Радзівіл, віленскі біскуп Валерыян Пратасевіч, князь слуцкі Юрый Алелькавіч, падляшскі ваявода Васіль Тышкевіч, кіеўскі ваявода князь Канстанцін Астрожскі, навагрудскі ваявода Павел Сапега, віцебскі ваявода князь Сцяпан Збарскі, ці гетман ВКЛ Рыгор Хадкевіч. Прыехалі на сойм таксама прадстаўнікі ад усіх зямель і паветаў Вялікага Княства Літоўскага, мноства шляхты, рыцарства, грамадзян ВКЛ. Прымалі ў ім удзел таксама прадстаўнікі Кароны Польскай, на чале з гнезненскім архібіскупам Якубам Уханскім. Прыехалі, каб весці размовы аб умовах заключэння уніі абодвух дзяржаў — Вялікага Княства Літоўскага і Кароны, — удакладніў Дарафей Фіёнік. — Вялікі сойм быў для Бельска вельмі вялікай падзеяй і вельмі вялікім арганізацыйным выклікам. Можна яго параўнаць да таго, калі б зараз прыехалі адначасна ў наш горад прэзідэнт, прэм'ер, міністры ўрада і паслы сейма РП. З кожнай асобай, якая прыехала на тадышні сойм, прыбылі яе дваране і іх усіх трэба было размясціць, харчаваць, падрыхтаваць ім культурныя прапановы.

— Бельскі сойм быў неверагоднай падзеяй для Бельска, куды прыехалі польскі кароль і ўся эліта Вялікага Княства Літоўскага. У гэтым горадзе рыхтавалася рэформа дзяржавы, якая патрабавала развіцця, — заявіў Віталь Галубовіч з Гродна, які выступіў з дакладам «Бельскі сойм 1564 года ў беларускай гістарыяграфіі». Удакладніў ён, што інфармацыі аб Бельскім сойме пачалі паяўляцца ў дваццатых гадах мінулага стагоддзя ў БССР, а пачынаючы з дзевяностых гадоў — у Рэспубліцы Беларусь.

Тамаш Яшчалт з Інстытута гісторыі Польскай акадэміі навук расказаў пра бельскіх намеснікаў і старастаў у XV і XVI стагоддзях, а Герман Брэгер з Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі ў Мінску распавёў пра род Шорцаў у ВКЛ у XVI стагоддзі і таксама адзначыў вялікае значэнне Бельскага сойма для развіцця Вялікага Княства Літоўскага. Былі таксама даклады іншых навукоўцаў. На жаль, трох дакладчыкаў з Беларусі не змаглі даехаць з-за неатрымання віз. Генадзь Семянчук праінфармаваў, што прадбачваецца апублікаванне дакладаў з канферэнцыі ў выданні „Białoruskie Zeszyty Historyczne — Беларускі гістарычны зборнік". У нядзелю, 22 чэрвеня, адбылося адчытанне перад бельскім грамадствам фрагмента Бельскага прывілею, які быў перададзены бургамістру Бельска Яраславу Бароўскаму. Сабраныя маглі таксама паслухаць «Гістарычныя аповесці пра Бельскі сойм», з якімі выступілі ўдзельнікі навуковай канферэнцыі, пераапранутыя за гістарычныя постаці.

— Гэта не рэканструкцыя Бельскага сойма, але аўтарскія выказванні на тэму сойма ў 1564 годзе ў нашым горадзе. На дыспуты з грамадзянамі выйшлі вяльможы, — удакладніў Дарафей Фіёнік.

— Падчас канферэнцыі мы слухаем падрабязныя даклады і яны будуць надрукаваны. Але вельмі важна, каб выбраць найважнейшае наконт Бельскага сойма і яго значэння для дзяржавы ў мінулым і для мясцовага грамадства. Добра было б саставіць гэтыя інфармацыі ў цэласць, з якімі можна было б знаёміць вучняў і якія былі б даступнымі для грамадства Бельска-Падляшскага, — заявіў адзін з арганізатараў канферэнцыі Тамаш Суліма са Студзіводскага музея.

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

Гурт «Aqua Profunda» з Мінска

Сямятыцкая турыстычная інфармацыя

Пасля гадавога перапынку выправіўся я ў сямятыцкі цэнтр турыстычнай інфармацыі, які размясціўся ў адной старой камяніцы на цэнтральным пляцы горада. Уласна кажучы, нічога ў ім не змянілася, а шкада, бо хацелася б наглядаць станоўчыя змены. У сядзібе цэнтра працуе адна маладая асоба, тая ж што і год таму, і менавіта яна, здаецца, самы каштоўны элемент гэтай установы. Яна — адпаведна адукаваная, дасканала зарыентаваная ў праблемах, якія могуць зацікавіць турыста, а ў выпадку патрэбы ўмее спраўна карыстацца інтэрнэтам. Брава! Аднак жа выбар папяровых выданняў, якія турыст можа ўзяць з сабою (усё бясплатна!) не захапляе. Усе даступныя там матэрыялы датычаць толькі Сямятыч. Ну, што ж, гэта ж прадстаўніцтва гарадской управы і можа прапанаваць толькі тое, што даставіць ёй мэрыя. Няма інфармацыйных матэрыялаў аб такіх турыстычных атракцыёнах як Драгічын, Мельнік ці Грабарка, дарэмна шукаць спіса агратурыстычных кватэр у Сямятыцкім павеце. На шчасце маладая працаўніца ўсе гэты прабелы папаўняе вусна. Але хіба не так павінна быць. Мяркую, што паміж кіраўнікамі самаўрадаў згаданых мясцовасцей няма супрацоўніцтва ў гэтых дробных, але як жа важных, справах. Варта было б устараніць гэтую нязручнасць.

М. Ц.

У гайнаўскім гуртку ПСН

Гурток Польскага саюза невідучых (ПСН) у Гайнаўцы мае сваю сядзібу па вуліцы Пілсудскага, 10 А. Старшынёй гуртка ад 2011 года з'яўляецца Аліцыя Леанюк. Праўленне гуртка з шасці чалавек актыўна працуе ў карысць інвалідаў па зроку. Вядзе яно рэабілітацыйна-інтэграцыйную дзейнасць, шчыльна супрацоўнічае з самаўрадавымі ўладамі і няўрадавымі арганізацыямі.

У гуртку ПСН ёсць асобы, якія слаба бачаць, але кожны іначай. Некаторыя цалкам не бачаць. Не для ўсіх дапамагаюць акуляры. Для членаў гуртка неабходнымі з'яўляюцца рэабілітацыйныя прылады, напрыклад спецыяльныя камп'ютары ды гадзіннікі, якія гавораць, дыктафоны, аўдыёкнігі ці спецыяльныя іголкі для шыцця.

У шматлікіх справах невідучым дапамагаюць Януш Пух (намеснік старшыні гуртка), Тэрэза Астроўская (сакратар), Галіна Шыманская (скарбнік), Эва Барысавец і Мікалай Янкоўскі. Стараюць яны магчымасць прымаць улзел у індывідуальных абучэннях па самаабслузе, па прасторавай арыентацыі, у курсах чытання і пісання метадам Брайля. Пра такіх людзей, якія шчыра дапамагаюць іншым, так пісаў польскі паэт Адам Аснык: *Для сэрцаў шляхетных найбольшай раскошай, калі іншым радасць у нядолі прыносяць.* Дзяжурствы членаў гуртка ПСН адбываюцца ў асноўным у першы, другі і трэці панядзелак кожнага месяца ад 9 да 12 гадзіны.

Члены ПСН часта ездзяць на экскурсіі. 7 і 21 чэрвеня гэтага года ладзілі дзве. Адна была ў Янаў-Падляшскі, Яблэчна, Кодэнь, Кастамлоты і Сэрпеліцы ды другая ў Беласток — у Гістарычны музей і на спектакль „Рэвізор" Гогаля ў драмтэатры. Кожная з іх прынесла ўдзельнікам шмат незабыўных уражанняў. Наступныя экскурсіі арганізуюць у Варшаву ды ў Белавежу і яе ваколле. Гэтую апошнюю запланавалі на 13 верасня г.г.

(яц)

Летні канцэрт у Крынках

Дзіцячы гурт „Заранка"

Так неяк складаецца, што Гмінны асяродак культуры ў Крынках мерапрыемстваў арганізуе няшмат. Культура рашуча не з'яўляецца прыярытэтам у гаспадароў мястэчка. Ёсць як ёсць і нічога з гэтым не зробіш. Усё-такі штогадовы купальскі, афіцыйна званы летнім, канцэрт адбыўся. Купальскі, бо заўсёды арганізаваны каля самай кароткай ночы года. Такая малая канспірацыя, скрытая мара яго ініцыятараў пра захаванне спрадвечных традыцый Крынскай зямлі.

— Сёлетні канцэрт адбыўся практычна безграшова, — прызнаецца нашаму тыднёвіку дырэктар Гміннага асяродка культуры Альжбета Чарэмха. — Звычайна „Летні канцэрт" праводзім на пляцоўцы ў цэнтры мястэчка, аднак па прычыне непагоды трэба было нам перанесціся ў сінагогу па вуліцы Пілсудскага.

У шостым ужо выпуску мерапрыемства прынялі ўдзел усе калектывы мястэчка. Былі дзеці з музычнага гуртка, які вядуць гарадзенскія музыканткі Інэса Кур'янава і Ліляна Жылінская, хор ветэранаў „Пагодная восень" і апетытныя жанчынкі ў чырвоных

Эстрадны калектыў „Экзіт"

туфельках з калектыву „Экзіт". З беларускім рэпертуарам, як заўсёды, паказаліся музыканты крынскай суполкі „Тэрра інкогніта" — калектыў „Капэла з-пад Крынак" і дзіцячы гурт „Заранка". У рэпертуары „Заранкі" прагучала канспірацыйная „Купалінка". Праўда, не надта яна ўпісваецца ў характар калектыўчыка, але дзецям так яна спадабалася, што нельга было ім адмовіць. Тыдзень да крынскага канцэрта дзве ўдзельніцы „Заранкі" Эміля Крыштаповіч і Каміля Бараноўская праспявалі яе ў дуэце ў Гародні, куды направіліся разам з дырэкцыяй сваёй школы. Малыя спявачкі з „Заранкі" надта працавітыя. Яны ўдзельнічаюць ва ўсіх магчымых музычных праектах Крынак. Рэпрэзентуюць інструментальны гурток гродзенскіх музыкантак, удзельнічаюць у навейшым праекце калектыву „Экзіт". Гэта вынік іх уласнай, унутранай патрэбы, але не толькі. Бывае, што яны вымушаны здзейсняць жыццёвыя мары бацькоў. Канцэрт, як экзамен, не кожнаму атрымліваецца. Падламалася і адна спявачка „Заранкі", якой у той дзень прыйшлося спяваць на трох мовах сола і ў калектыве. На дзесяць мінут да выхаду на сцэну са слязамі на вачах выявіла, што ёй не пад сілу выступаць. Цяжка перажылі гэта яе сяброўкі, але не здаліся. Іх выступленне атрымалася сапраўды ад шчырага сэрца, з сілай і ўпэўненасцю. Маладая бубнарка Эміля пастаралася як ніколі раней. Заўважыла гэта публіка. Амаль кожнай з „заранначных" песень спадарожнічалі гучныя воплескі, а на канец выступлення — бурныя апладысменты. Кіраўнік польскага хору ветэранаў „Пагодная восень" Ўладыслава Яновіч асабіста падзякавала за цудоўных дзяцей і за народную музыку, якую так яны, як і музыканты „Капэлы з-пад Крынак" праслаўляюць.

Амаль дзве гадзіны гучала разнародная музыка. Як падкрэсліла Альжбета Чарэмха, сёлетні канцэрт прайшоў у асабліва сяброўскай, амаль сямейнай атмасферы. Відаць было, што мерапрыемства надта спадабалася публіцы. Проста ім было цікава.

Пошукамі даўніны апошнім часам пачалі займацца таксама ўдзельніцы польскага эстраднага калектыву „Экзіт".

Калектыў „Капэла з-пад Крынак"

— Мы якраз у працэсе рэалізацыі новага праекта „Колішнія песні Крынак і ваколля", — гаворыць дырэктар ГАК і заадно член калектыву Альжбета Чарэмха. — Цяпер праводзім экспедыцыі па наваколлі — па сапраўднай скарбніцы ведаў пра мінулае. Апошнім часам пабывалі мы ў вельмі цікавай жанчыны родам з Вялікіх Азяран, спадарыні Раісы з дому Курцэвіч. Да яе завезла нас цяперашняя крынчанка, а калісь азяранка Люба Наўмовіч. Абедзве жанчыны праспявалі нам шмат песень і распавялі пра буйное, вясёлае жыццё колішняй роднай вёскі. Іх творы гучалі на беларускай, рускай, польскай і ўкраінскай мовах. Адна з польскіх песень распавядала пра саракагадовую жанчыну і яе безвыніковыя пошукі жаніха. Вельмі нам спадабаліся азяранскія, надта вясёлыя частушкі. Цікавай была таксама беларуская песня „Пасылала баба дзеда па каліну, як не наламаеш дык пакіну". Пры нагодзе жанчыны распавялі нам пра традыцыі, між іншым, віншавання маладожонаў і навагоднія забавы. Пакуль мы выбралі і апрацавалі шэсць польскіх песень, хочам яшчэ дабавіць некалькі беларускіх і рускіх. На жаль, не знайшлі мы ніводнай татарскай песні. Прадстаўнікі татарскай сям'і Мухарскіх з Крынак выявілі, што ў іх хатах спявалі выключна польскі патрыятычны рэпертуар. Такое ж меркаванне выказала нам татарская бізнесменка Джанэта Багдановіч з Крушынян. Ніхто з нашых суразмоўцаў не мог успомніць ніводнай песні на мове ідыш. У пошуках рэпертуару падаліся мы ў Падліпкі і запісалі жанчын з Мінкаўцаў, Лапічаў і Гаркавічаў, якія за мужамі перасяліліся ў Крынкі. У планах яшчэ паездка ў Гураны і Нетупу да скрыпача Мікалая Байгуза. Гэта вельмі цікавая справа і што самае важнае — песні падабаюцца дзецям, якія сталі супрацоўнічаць з намі. Гледзячы на ўжо запісаны намі матэрыял мушу прызнацца, што польскія песні надта цяжка выконваць. Яны працяглыя, сумныя, часта трагічныя. Беларускія наадварот, надта меладычныя, жывыя і хутка пападаюць у вуха, хаця таксама распавядаюць пра цяжкую долю. Трагічны і сумны аказаўся рускамоўны рэпертуар. Асабліва запамяталася мне песня пра брадзягу, які зарэзаў Лёлю нажом і аставіў пад кустом. У калекцыі апынулася таксама некалькі патрыятычных песень з перыяду падзелаў Рэчы Паспалітай і міжваеннага часу. Жанчыны, з якімі мы сустракаліся, растлумачылі, што крынчане калісь гаварылі ў асноўным на ідыш. Шмат хто карыстаўся рускай мовай, апрача таго можна было пачуць беларускую і польскую гутаркі. На такіх мовах, незалежна ад веравызнання, спявалі і песні. Жаль, што ідэі такіх праектаў нараджаюцца так позна і так мала песень засталося ў народнай памяці, — завяршала нашу размову спадарыня Альжбета.

Хор ветэранаў „Пагодная восень"

Тэкст і фота Іаанны ЧАБАН

Фота ГАК Крынкі

Фота Адама ПАЎЛОЎСКАГА

Першы АБ-БАйдарачны заплыў (28-29 чэрвень 2014 г.) рэчкамі Саколдай і Супраслю

Занядбаныя пачакальні

Ёсць запушчаныя і брудныя, бясколерныя і сумныя трохсценныя пачакальні на прыпынках аўтобусаў ПКС на абочынах ваяводскай дарогі № 685 з Гайнаўкі ў Беласток цераз Заблудаў. Дзве з іх знаходзяцца, між іншым, у Трасцянцы ды па адной у Анцутах і ў Крыўцы. Усе яны на тэрыторыі Нараўскай гміны Гайнаўскага павета. Невядома чаму на іх вонкавы выгляд не звяртаюць увагі ні радныя, ні солтысы вёсак у гэтай гміне.

Вёска Трасцянка — вялікая, пражывае ў ёй больш за дзвесце чалавек. Чамусьці яе жыхары абыякавыя да запушчанасці міні-пачакальняў у гэтым сяле. Гэтаксама і ў Анцутах (вёска налічвае 70 жыхароў), дзе ў тамашняй драўлянай, як тут кажуць, „будцы" задняя сценка пабітая, дзіравая. На пабруджаных і запыленых белых сценках міні-пачакальні ў Крыўцы (у гэтай вёсцы жыве 135 асоб) здалёк відаць нейкія крымзолі.

У Нараўскай гміне даволі часта мяняліся войты. Гэтак ёсць і цяпер. Зноў будзе змена. І па ўсім відаць, што ім было не да таго, каб падбаць аб прыдарожныя пачакальні на аўтобусных прыпынках. А яны ж — візітныя карткі паасобных сёл. Варта ўзяць прыклад з суседніх Міхалоўскай, Нараўчанскай і Гайнаўскай гмін.

Найпрыгажэйшыя сядзібы

Больш за дзесяць гадоў у Нараўчанскай гміне тамашнія ўлады арганізуюць конкурс на найпрыгажэйшыя сялянскія сядзібы. У гэтым годзе таксама. У канцы чэрвеня гэтага года да конкурсу прыступілі ўжо сем гаспадынь і гаспадароў, між іншым, са Старога Ляўкова ды традыцыйна ўжо з Плянты, Альхоўкі, Семяноўкі і Тарнопаля. Яны будуць спаборнічаць на званне найпрыгажэйшых сядзіб. Ёсць катэгорыя „прыхатні панадворак, агародчык з кветкамі і агароднінай" і „сялянская сядзіба ў цэласці: панадворак, дом, абора і стадола ды агарод". Маюць яны быць прыгожа добраўпарадкаваныя і дагледжаныя.

Варта дадаць, што яшчэ да конкурсу прыступяць жыхары, між іншым, Янова і Свінароя. Удзельнічалі яны ў гэтым спаборніцтве ў 2011 годзе. Магчыма, што далучацца і жыхары Старога Масева, Міклашэва, Нараўкі, Скупава (удзельнічалі яны ў 2012 годзе), а таксама Заблотчыны (была ўдзельніца ў 2013 годзе). У мінулым годзе ўзнагароды атрымалі ўдзельнікі з Альхоўкі, Заблотчыны, Плянты, Скупава (атрымалі дзве ўзнагароды), Янова (дзве ўзнагароды), Свінароя і Семяноўкі.

(яц)

Папраўка

У 26 нумары „Нівы" ад 29 чэрвеня ў допісе „Аповед чыгуначнага пенсіянера" былі мною дапушчаны памылкі. У сказе „У Кракаве пражывала дваюрадная сястра" — павінна быць „родная сястра". І ў другім сказе: „Сафія — выпускніца беларускай (...) — працавала настаўніцай у Гайнаўскім белліцэі. Настаўнічала 35 год". Фактычна Сафія закончыла беларускі ліцэй у Бельску-Падляшскім, затым чатыры гады працавала ў Саколцы і 28 год у Пачатковй школе № 2 у Гайнаўцы, у агульным падліку 32 гады настаўніцкага стажу.

За дапушчаныя памылкі прашу прабачэння ў рэдакцыі і ў шаноўных чытачоў.

Уладзімір СІДАРУК

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.bialystok.pl)
www.e-zorka.pl

зорка

для дзяцей і моладзі

1. Ворагі наехалі мястэчка каля возера Свіцязь. Гэта было даўно, больш за 400 гадоў назад

2. Людзі схаваліся ў царкву і прасілі ў Бога дапамогі

3. Вораг здабыў мястэчка

4. Пачалася аблога царквы

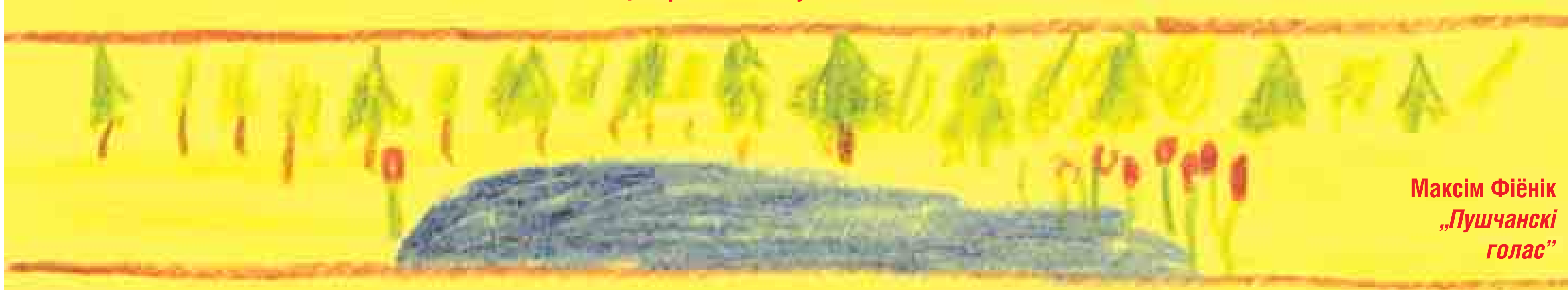
5. Бог выслухаў малітвы і дапамог

6. Затапіў царкву ў возеры

7. Цяпер можна пачуць званы з-пад зямлі

Максім Фіёнік
„Пушчанскі голас”

ІНА ХОМІЧ — журналістка з Беларусі

Спадарыня Іна Хоміч (на здымку першая злева) прыехала на Сустрэчы „Зоркі" з Беларусі, з вёскі Зянькі. Яна журналістка газеты „Брэсцкі кур'ер" і Радыё Рацыя. Яна расказала нам аб працы рэпартажыста. Мы даведаліся, што добры рэпартажыст не можа быць эгаістам. Трэба быць цярплівым, умець слухаць іншых і быць мабільным. Спадарыня Іна прачытала нам свой рэпартаж пра Бобінку. Пасля вайны мясцовасць падзялілі. Адна палова вёскі знаходзіцца ў Беларусі, другая — у Польшчы. Па абодвух баках вёска адмірае, там жывуць лічаныя асобы, пераважна старыя.

Нас зацікавіў расказ пра вёску Зянькі. Каля вёскі плыве рака Лясная, што выплывае з балот каля нашых Навасадаў. Гэтую рэчку лічаць прыгожай, хоць небяспечнай, бо ў ёй шмат віроў. У вёсцы спадарыні Іны жыве толькі сем чалавек, большасць гэта бабулі. Журналістка любіць гаварыць з бабулькамі пра жыццё. Сустрэча з рэпартажысткай закончылася нашымі пытаннямі. Спадарыня Іна — гэта мудры, сімпатычны чалавек.

Адам Сцепанюк, *„Сустрачанская скрыня"*

На нараўчанскім кіркуце

Талерантная Нараўка

У Нараўцы да вайны палову людзей складалі яўрэі. У XIX стагоддзі яны складалі нават 80-90 адсоткаў насельніцтва. Нараўка была шматкультурнай. У мястэчку было многа корчмаў і крамаў. Яўрэі мелі сваю сінагогу. На вуліцы гаварылі на розных мовах: па-беларуску, па-габрэйску, па-польску і нікому такая разнавіднасць не мяшала. Яўрэяў хавалі на кіркуце (так завуць іх могілкі). Адзін з вядомых на Падляшшы кіркутаў знаходзіцца якраз у Нараўцы. На ім хавалі не толькі мясцовых габрэяў. Тут таксама месца спачыну знайшлі людзі з Нарвы і Свіслачы.

Сёння ў мясцовасці жывуць беларусы і палякі, у вёсцы шмат новапасяленцаў з Польшчы. Гэта сведчыць аб тым, што Нараўчанская зямля заўсёды была багатай на адкрытых і талерантных людзей.

Эва Аўярчук, *„Пушчанскі голас"*

Сустрачанская хроніка (2)

Пасля абеду мы правялі сустрэчу з нашым сябрам Максімам Фіёнікам, героем фільма Юрыя Каліны „Сейбіт", і ўзялі ў яго інтэрв'ю. Максім прызнаўся, што не заўсёды яму хацелася ісці на поле і бацька яго заганяў. Ён выступіў яшчэ ў фільме пра Віктара Шведа. Максім сказаў, што гэта не перашкаджае ў навуцы, наадварот, у яго вельмі добрыя ацэнкі і многа сяброў.

На другі дзень у нас было яшчэ больш атракцыёнаў. Іна Хоміч, беларуская журналістка з Берасця, займальна распавяла пра Беларусь і людзей. Мы пабачылі шмат здымкаў з Палесся. На некаторых з іх былі героі фільма „Сейбіт". Спадарыня Іна працавала разам з намі на Сустрэчах.

Пасля мы спаткаліся з Юркам Ляшчынскім, рэпартажыстам і праграмным дырэктарам Радыё Рацыя. Пра яго расказаў нам галоўны рэдактар „Нівы" Яўген Вапа. Яны прывезлі нам свежы нумар газеты. Юрка Ляшчынскі расказаў пра сваю працу і апошняе падарожжа ў Іерусалім...

Ён многа ведаў пра Тамару Саланевіч, таму што яна працавала з кінааператарам, яго дваюрадным братам, Міколам Нестаровічам з Орлі...

(праця́г будзе)

Я беларус

Я падумаў сабе так:
Я просты чалавек з вёскі.
Я не паляк, я проста беларус з Падляшша.
Я родам з Падляшша.
З гэтых палёў зялёных жытам,
З гэтых густых пушчаў і старых бароў,
З гэтых вялікіх прасторных лугоў.
Я беларус, беларус
Родам з Падляшша.
Не адракаюся сваіх карэнняў.
Гавару ў хаце па-свойму,
каб не загінула наша мова і культура.
Калі загіне мова і культура, загінем і мы.

Крыстыян Паскробка,
рэдакцыя *„Пушчанскага голасу"*

№ 27 Польска-беларуская крыжаванка

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы, з наклееным кантрольным талонам, на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку". Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку № 23:

Глыбінка, як, вянкі, вяселле, воск, цыкл, чар, аорта. Мяч, гук, вы. вока, вясло, бляск, не, кляча, іл, еўра.

Узнагароды, запісныя кніжкі, выйгралі Караліна Шчасновіч, Давід Нармантовіч, Юстына Вайцяховіч з Бабікаў, Магдалена Мішчук, Наталля Ніканюк з Арэшкава. Віншуем!

Przecho-dzień	Łuka		Prawa strona czegoś / Siła		Chiny / Czynsz		
Kurki (grzyby)							
						Jak	
Poziomki / Rubryka							
				Rzeka			

Вера Русіновіч знайшла словы

На дэрві лісток жывэ, вуон говорыт, слеза плывэ по жылах. Дыхае, кажэ родной мовой. Чую, возносіцца ўгору. Шум коло ёго проходзіт. Вуон ешчэ жывэ, хочэ пойці далей, нэможна. До дэрва прырос вуон...

Чытала я кніжку ўложану са слоў. Рукой узяла за початок і стала ісці далей, — напісала ў адным з апошніх вершаў на роднай мове Вера Русіновіч з Нарвы, родам з Катлоўкі, прачытаўшы кнігу „Шлях да Бога", атрыманую з „Нівы". А трапіла яна на ніўскія старонкі дзякуючы айцу Рыгору Сасне, які даведаўся, што гэтая веруючая скромная жанчына піша вершы. У той час іх пісала на рускай, царкоўнай мове. І стала пісаць па-свойму, на старадаўняй гаворцы вёскі Катлоўка, так як гаварыла з маленства. — *Як па дарозе пшэцінок знайшла, зачэпілася я і помалу з кіём до кропкі дойшла. Стала розглядацісь — кругом бачу крыніца Воды святой. Квартой зачэрпнула воды, дэ плывэ источнік родны. Тутай молітва была нэ так даўно — учора. Просілі людэ о здороўї Царыцу Небесного Двора. Быў так прызваны Святы Іоанн Багаслоў і ўсе Святые мінулых гадоў. Далей по дорозі ступала і дужо ўсего запомэтала. Як православныя народ прожывае, з верой по дорозі до Бога ступае, тры пальцы складае, а два прыгінае Правай рукі, Крэст накладае на члены цела і душы. То ўсё, з чым нам ісці по дорозе ў жыцці, што б тэпло было. Кусьнік голубы прывэжэм на крэст і кветку застромім пахушчу. Словамі „Спасі і помілуй" попросім умом од душы...*

А пра тое, што маці піша вершы, расказала айцу Рыгору Верына дачка, Ева. Бо пра тыя вершы ведалі толькі ў царкве. Вера запісвала на рускай мове своеасаблівую хроніку прыхадскіх падзей, святаў і будняў, улічваючы таксама духоўныя вандроўкі прыхаджан і самой сябе. Вершы напісаны, хаця Вера не вывучала рускай мовы, з вельмі багатай лексікай, правільна, прытым вельмі таленавіта. Ды не пра свой талент думала сялянка, а пісала як дыхала — хвалячы Божае тварэнне і дарогі, вядучыя да Бога. Бачу поўныя акадэмічныя сшыткі вершаў, запісаных або аддрукаваных дачкой Евай, што скончыла русістыку. А другая дачка Веры і Яўгена Русіновічаў, Кася, вывучыла культуразнаўчую педагогіку...

Пакуль траплю ў мураваную, акуратную хату Русіновічаў, шукаючы паэткі, загляну ў гмінную бібліятэку, у дом культуры. Ці ведаюць тут што пра сваіх аўтараў, што займаюцца творчасцю на тэрыторыі Нарваўскай гміны. Бо ў суседняй Нараўчанскай гміне гмінныя дзеячы культуры вельмі ганарацца сваімі народнымі творцамі, арганізуюць ім сустрэчы па сваёй тэрыторыі з чытачамі і слухачамі, якіх збіраюцца поўныя святліцы. Чулі тут пра Міраслава Грыку — філасофа і празаіка ды Станіслава Паскробку — жывапісца з Рыбакоў, Кацярыну Сянкевіч — паэтку і мастачку з Граматнага... І дзядзька Мікола Лук'янюк, святой памяці, таксама пісаў... А пра тое, што шчырая прыхаджанка нарваўскай царквы, руплівая працаўніца на родных палетках, нешта піша — не чулі. Але ахвотна пацікавяцца яе творчасцю, а нараўчанскіх народных паэтаў запросяць усіх разам на сустрэчу ў бібліятэку, і сваю паэтку запросяць. І пашукаюць яшчэ, хто ў Нарваўскай гміне складае творы...

Дом Русіновічаў стаіць па вуліцы Міцкевіча, ды трапіць у яго няпроста. Тут матэматычны падлік ні пры чым! Ды не для таго трыццаць гадоў я блукаю па нашых мясцовасцях — трапіла! І мела шчасце, што дом не пуставаў, бо гаспадары, Вера і Яўген, увесь час пры рабоце — на гаспадарцы. Але якраз спадарыня Вера забегла ў хату, хаця неўзабаве паедзе ў вёску, каб управіцца. А само спёкся хлеб... Дастае гаспадыня спрацаванымі рукамі аржаныя буханкі з бляхаў, а зараз і возьмецца за свой сшытак...

— Часам находзіць ахвота пісаць. І пішу пра жыццё. Адышоў мой брат, напісала пра яго, на прыродзе. Жыву на прыродзе. І пра гэта пішу што бачу і чую. Калісь хацела паказаць свае запіскі Ані Кандрацюк, што блізка мяне жыла, але падумала, што яшчэ не пара... А была я ў Пачаеве, і верш пасля напісала. Як мы паехалі пакланіцца Нябеснай Царыцы Украіны. Тут усё маё адчуванне, як я там пабыла. Я нават не думала, што я штосьці з таго напішу. Камусьці штосьці далягае. Я вярнулася была з санаторыі, а старэйшая дачка кажа, каб я паехала ў паломніцтва. Дзе ж мне, такой хваравекай... Але гэта толькі пару дзён... Паехала, узабралася на святую гару ў малітве... І акрыяла духам і целам. А дагэтуль пісала на мове, якая раптам прыйдзе. *Белым обрусом стол покрыты, свет свечы гарыт... І так моліцца творение Бога Спаса і Отца...* Пішацца, як з душы ліецца.

Прыносіць гаспадыня новыя сшыткі. У санаторыі папрасілі яе напісаць верш. Напісала ім па-польску, як то „dobrze mieszkać w domku pod numerem 4 d" у санаторыі ў Ельцу, каб дацаніць КРУС, які накіраваў на лячэнне (смяецца).

— І кажу ім: у нас на Падляшшы свая мова. Дык кажуць, напішы на сваёй гаворцы. *У нас на Подлясю зэлёны лес ростэ, вэсной пролішчка цвітэ, летом сонцэ зэмлю согрэвае, дзядзько ягоды збірае. А позёмкі зацвілі, і чырвоные былі. Мы варэніе варылі, і ўсіх госцей кормілі. Дома ў дзежы заквас ходзіт, в полі жыто і пшэніца родзіт. Што я буду больш пісаці — трэбо до нас прыежджаці! Будзем есці хлеб з куцёй, летом, осеню, зімой! Хто прыедэ на Подлясе, будзе госцём у першым разе. Як прыедзе другім, трэцім, тогда зноў яго мы стрэцім!* Прачытала я гэты верш, а яны кажуць: „Хадзі, упішам у хроніку!" І так мой першы верш на сваёй гаворцы запісаны ў тую хроніку, што я была там, і як людзі даведаліся, што ёсць такая мова як наша. Можа, хтосьці і пасмяяўся, што такія сабе вершыкі... Дачка сказала айцу Рыгору, што я вершы пішу, а я так засаромелася. Якія там творы... Я тут госць. *Я прышла на свет сёй у госці. Нарадзілася ў вёсцы ў старой хаці на закаці, у палатках на памосці. Як я стала подрастаці, то на поле бацькі сталі мэнэ браці. Літом пару коні я погоняла, з косялкі жмэні скідала. Сталі пэрэвяслом іх вязаці, у ляшкі ўсе снопы ставяці. На конэц злапалі пэрэпэліцу, бо дожалі ўсю пшэніцу. Осэню картофлі матычкаю копалі, послі і суседом помогалі. Як рабілі мы на полі, цукеркув нэ было доволі. Сталі кастрогі паліці і картошку там пэчы. Смаковало то едзэне, бо в сем'е было задоволене. Добрэ будэм вспомінаці, Бога ўсюды прославляці. Так учылі нас бацькі, штобы памэталі родные куткі, Говорылі ўсем на сьвеці, што на вёсцы былі дзеці. А тэпэр пошлі до мяста. Наша вёска нэ возраста. Осталісь старые людзэ і сем'і ўжо нэ будзе. Толькі хаты пустошэют. А зімою снег нападэ і мороз на шыбу сядэ. Трэба нам нагрэці пэчку, на столе поставіць грумічну свечку. Старыкі ўсе ўміраюць, далеко од нас ступают, нэ вернуцца нікогда, бо адышлі далеко навсегда. Вёска станэ зароставці і ніхто нэ будэ знаці. Поколене промінае, зелём вёска заростае. Дэрва тожэ постарэют, вецёр лісця іх розвее, а насене з далека прынэсэ і в зэмлю глыбоко загрэбэ. Лес тут выростэ вэлікі і повстане тэрэн дзікі. Пташкі станут свіркотаці, песні свої співаці. Лугі заростут блюшчом і травою дзікой у нём. Кроты чуць здалека, крочут на своїх языках. Хто захочэ ў вёсцы жыці? Трэба дужо тут зробіці, а здороўе шановаці родны куток нэ забываці...* Так стала пісаць Вера Русіновіч на сваёй роднай мове. Апісваючы тое што бачыць і чуе. Па-свойму.

— Былі такія моманты, што я прабуджуся, пішу... Праз нейкі час тое кончу. Бо так бывае рэдка, што напішаш і скончыш тое адразу. Такі момант, момант. Дзіся магу начаць, а пасля магу і ў поле пайсці, працаваць. І там мне думкі прыйдуць. Бацюшка спытаўся ў мяне, ці я ўначы пішу. Так, штосьці крane душу. Адышоў мой брат, калі мне было 24 гады, яму 33. Уся мая радня адышла. Адышоў мой і другі брат, тата ў 57 гадоў, мама ў 83 гады. Бывала, сяду, чытаю маме, мама кажуць: „Файны пішаш вершыкі..." — „О так, мамо, прыходзяць мне ў галаву...". Наша мама былі вельмі мондрыя... Як прыйшла Ніна Абрамюкова сюды да нас, пагаварыла з нашай мамай і сказала, што такой асобы раней не спаткала, як Лідзія Назарук. Ну, што ж, такое жыццё на гэтым свеце — адны прыходзяць, іншыя адыходзяць... Кажаце, што мае вершы па-руску нядрэнныя, але што гэта толькі застанецца ў прыхадской хроніцы... Наша гаворка, катлоўская, цікавая, іншая, чым у суседніх вёсках. Я невучоная... Мая дачка кажа мне: „Мама, я скончыла студы, але верш не напішу, а ты напішаш". Дачка пісала казкі для дзяцей...

... Нарадзілася ў 1962 годзе, у Катлоўцы, як казаў вучыцель — на пэчэ. Хадзіла ў школу ў Ласінцы. Люблю ў царкву хадзіць. Вельмі мне балела галава ў жыцці. Пайшла я была вучыцца ў Сельскагаспадарчы тэхнікум, але яго не скончыла з-за гэтых боляў. Калі пачну пісаць вершы, ведаю, што ўсё дадзена Богам. І пакуты, і радасць. Калісь быў такі сляпец у Чаромсе. Мама завялі былі мяне на святую гару Грабарку. Аднаго калегу з Ласінкі кідаў прыпадак, а мне галава балела. Я стаяла каля царквы, на каленках хадзіла... Падышоў той чалавек, мама сказала яму дату майго нараджэння. А ён мне сказаў: „Табе сільна галава баліць. Хацела ты мець светлае жыццё, але было папсавана, табе трэба маліціся Богу. Гасподзь цябе ісцэліць, не ўрачы". Галава была мая пабіта; у пачатковай школе несла я на пошту пісьмо, адзін хлопец хацеў вырваць яго, я яму не давала, і ён мяне папхнуў на жалезную брамку, прабіў маю галаву. І былі страшныя болі. А цяпер мне менш баліць галава. Але я кожную мінуту свайго жыцця не магу другой асобе расказаць, але магу выказаць гэта пісьмова, на паперы, вершам. Прадстаўць тое жыццё на прыродзе, як нервы на лісточку. Калі мой брат памёр, я прадставіла вясну, лета, восень, зіму, і жыццё чалавека ў іх. І мне рабілася лягчэй. Быццам бы з мяне штосьці сыходзіла. О так о я вам расказала...

... Выйшла я замуж сюды, у Нарву. Генік, мужык мой, таксама не меў таты ад васьмі гадоў. Жылі сем лет са свякрухай. Потым гэтую хату паставілі. І браты мне памагалі. Цяпер гаспадарым. Гадуем авечак і курэй... Гаспадары мы. А вось мой хлеб. У мяне ў дзежцы заквас ходзіць бесперапынна!

І напісала новыя вершы Вера Русіновіч па-свойму, па-катлоўску. Як лякарства найлепшае родная мова на стурбаваную галаву, на натруджанае цела. На ніўскім конкурсе „Дэбют" спаткала яшчэ старэйшых дэбютантаў, больш за сем дзясяткаў маладых і старэйшых аматараў роднага слова. Ад шчырага хваляння заняло ёй голас. І напісала верш з падзякай нам за тое, што родным словам ратуем нашы душы. І пішуцца ёй словы, якія знайшла, якія даў ёй Бог.

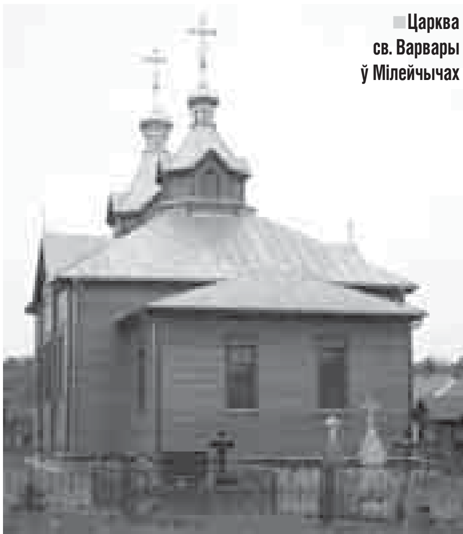
Тэкст і фота Міры ЛУКШЫ

Карцінкі з глыбінкі (6)

Аўтобусаў міжгарадской пасажырскай камунікацыі цяпер мала, але шафёры часам капрызнічаюць так, як гэта было калісь, калі іх было таксама мала, але многа было пасажыраў; цяпер вадзіцелі таксама чуюцца панамі нешматлікіх ужо пасажырскіх лёсаў. Ранішні аўтобус, што ў 5.45 ад'язджае з Беластока ў Бельск, едзе няспешна, да таго ж у самім Бельску мяняе трасу і заміж вуліцай Міцкевіча задзіўляе пасажыраў прагулачкай па Пілсудскага. На маю заўвагу пра спазненне шафёр груба лжэ, што нельга яму спяшацца. Аўтобус з Бельска ў Сямятычы, да ад'езду якога ў мяне павінна было быць дзесяць мінут запасу, рушыў затое раней табельнага часу, калі той спознены беластоцкі кіраваўся акурат у веткі бельскага аўтобуснага вакзала. Удалося мне бягом перапыніць сямятыцкі, якога шафёр таксама фальшыва тлумачыў мне, што спяшае, бо каля царквы шмат часу зойме яму продаж білетаў; на прыцаркоўным прыпынку забралася ў той аўтобус раптам трое пасажыраў. Калі шафёры халатна адносяцца да пасажыраў, гэта зноў не такая вялікая бяда — гэта ж зусім не таго рангу халатнасць, якая здарылася 26 красавіка 1986 года дыспетчарам Чарнобыля...

Гэтым разам мне ўдалося і ўжо каля восьмай гадзіны раніцы апынаюся ў Мілейчычах. Яшчэ з акна аўтобуса заўважаю двое людзей абнаўляючых крыж на цэрквіску ў цэнтры былога калісь горада. Заходжу пацікавіцца дзеяннем. Гэта мілейчыцкі вікарны са сваёй матушкай рыхтуюцца да тамашняга майскага свята Міколы. Мілейчыцкая царква прысвечана велікамучаніцы Варвары і свята ў яе гонар намінальна з'яўляецца галоўным у прыходзе, аднак яно выпадае ў халодным снежні і збірае не надта многа народу. Затое другое прыхадское свята ў гонар святога Мікалая выпадае ў мажорным маі і збірае значна больш людзей, яно адзначаецца з большым пад'ёмам вернікаў; царкоўка ў гонар епіскапа Мір Лікійскіх знаходзіцца на старых мілейчыцкіх могілках. А царква, што раней стаяла на згаданым цэрквіску, была перавезена ў 1887 годзе ў Зубачы, ды ёй там не пашанцавала — яе ў 1969 годзе праглынуў агонь...

Цэрквіска ў Мілейчычах

Царква св. Варвары ў Мілейчычах

Касцельная званіца ў Мілейчычах

Будынак былой сінагогі ў Мілейчычах

Мілейчычы неяк не прыцягвалі ўвагі гісторыкаў. Няма пра іх згадкі ні ў „Старажытнай Польшчы” Балінскага, ні ў манаграфіі Гродзенскай губерні Баброўскага. У Геаграфічным слоўніку Каралеўства Польскага таксама не забагата пра мясцовасць; там дзве кароткія згадкі. Пра *Mielejczyce*: „Wieś nad rz. Krupą, pow. brzesko-litewski, na płn.-zach od Brześcia. Była tu par. katol. dek. brzeskiego, z kaplicami Chlewiszcze, Nurzec i Połowce.” І пра *Milejczyce*: „Miasteczko nad rz. Krupą (dopł. Nurczyka), pow. brzeski, o 50 wiorst na pn-zach. od miasta powiatowego, 1588 mieszkańców (771 męż., 817 kob.), w tej liczbie 627 żydów; cerkiew par.; poprzednio kościół kat. parafialny, dziś skasowany. Otoczone borami i bagnami, powierzchnia niska, grunt zły, piaszczysty. Parafia prawosł. ma 2164 wiernych (1091 męż., 1073 kob.); oprócz cerkwi paraf. są 3 filialne i kaplica na cmentarzu grzebalnym”. Слоўнік Брокхаўза і Эфрана: „Милейчицы или *Мелейчицы* — местечко Гродненской губернии, Брестского уезда, при реке Крупе, в 64 верстах от уездного города. Дворов 286, жителей 2382. 3 православных церкви, школа, аптека, 7 лавок”. Расійская яўрэйская энцыклапедыя з пачатку мінулага стагоддзя: „Милейчицы — мест. Гродн. губ., Брестск. у. По переписи 1897 г. жит. — 1.685, изъ коихъ 814 — евр. Деревянная синагога построена въ 1857 г.; кладбище возникло въ 1865 г. Коробочный сборъ [від падатку] въ сумме 400 руб. расходуется на содержаніе врача. Имеется талмуд-тора”.

Ды і сама гісторыя не надта ласкава абыходзілася з Мілейчычамі. У 1615 годзе берасцейскі падсудак Багдан Тымінскі пісаў: „Roku tysiąc sześćset czternastego Nowembra dnia czternastego doyrzałem wielkiego zubożenia zniszczenia tego miasteczka tak przez żołnierza, iako z dopuszczenia Bożego przez grady, przez podłość gruntu i ogień...”.

Яшчэ пра касцёл. Пабудаваны ў 1740-44 гадах, пасля Студзеньскага паўстання стаў у 1866 годзе Свята-Духаўскай царквой; рэвіндыкаваны католікам у 1917 годзе. Таму ў 1880-х гадах адну царкву можна было аддаць у Зубачы.

Гмінны партал: „Osada istniała już w XIII wieku. Milejczyce w XVI w. stanowiły ważny węzeł komunikacyjny. Wtedy to król Zygmunt Stary podróżując po naszych terenach, w drodze z Mielnika do Bielska Podlaskiego ustanowił lokację miasteczka. 4 maja 1516 roku Milejczyce otrzymały miejskie prawo magdeburskie z rąk króla Polski Zygmunta Starego. Milejczanie w 1549 roku posiadali 180 włók ziemi. W tym okresie w Milejczycach było 3 kowali, 3 kuśnierzy, młynarz, 2 garncarzy, 2 krawców, szklarz, piecznik, szewc, siedielnik [вытворца сёдлаў] i 9 rzeźników. Charakterystyczną cechą miasteczka była spora liczba karczm — w Milejczycach było ich: 2 miodowe, 15 piwnych i 10 gorzałczanych. Mieszczanie milejczyccy otrzymali następujące przywileje: 2 jarmarki — 8 maja na Św. Stanisława i 4 grudnia na Św. Barbary. W 1529 r. powstała parafia katolicka. Według lustracji z 1566 r. istniał tu kościół katolicki św. Stanisława, cerkiew św. Barbary i św. Mikołaja, dwór królewskiego starosty i 25 karczm. Podczas III rozbioru Polski Milejczyce znalazły się pod władaniem Rosji. W XIX wieku Milejczyce, położone z dala od nowych szlaków komunikacyjnych, straciły swoje znaczenie. W 1900 r. została zbudowana cerkiew prawosławna pw. św. Barbary”. Папярэдняя царква св. Варвары згарэла ў 1859 годзе.

Жыгімонт Стары ў прывілеі ад 4 мая 1516 года патрабаваў, паводле Ігната Даніловіча: „Skoro my sami osobiście do Milejczyc przyjedziemy, wtedy każdy da dla nas po półćwierci owsa, po kurczęciu, a wszyscy razem kopę gęsi i cztery kamienie [камень — даўняя адзінка масы каля трынаццаці кілаграмаў] łoju na światło. Innych danin prócz tego składać nie powinni, ani służb żadnych odbywać i nie dawać podwód. Na rynku mieć powinni karczmy, browary kotły pomierne i jatki wolne od wszelkiego płatu, tylko co sobota dadzą na utrzymanie naszego urzędnika sochaczkę [мясны крук] tak jak w Brześciu. Wolno im w rzece Nurcu łowić ryby i raki, prócz naszego stawu...”.

Калі Мілейчычы страцілі гарадское права — погляды наконт гэтай даты поўнасцю плюралістычныя. Іна Соркіна з Гродна ў сваёй кнізе пра мястэчкі Беларусі падае 1776 год. Артыкул пра Мілейчычы ў Вікіпедыі ды гмінны партал мецяць гэтую падзею зараз пасля заканчэння Першай сусветнай вайны. У той жа Вікіпедыі пералік гарадоў, якія страцілі права звацца горадам, падае, што для Мілейчыч быў гэта 1945 год. Геаграфічны слоўнік Каралеўства Польскага з пачатку мінулага стагоддзя назваў Мілейчычы вёскай...

Гмінны партал далей: „Pierwsze informacje o Żydach z Milejczyc pochodzą z końca XVI wieku. Gmina żydowska powstała tu w połowie XVIII wieku. Spis, który przeprowadzono w 1921 roku dowodzi, że w Milejczycach mieszkało wtedy 648 Żydów. Natomiast w roku 1935 spośród około 2000 społeczności milejczyckiej, 894 to społeczność żydowska. Po 17 września 1939 roku w Milejczycach przebywało 1275 Żydów. Żydzi w Milejczycach trudnili się różnego rodzaju usługami, handlem, zakładali fabryki. Wiadomo, że istniały dwie kaflarnie, których właścicielami byli Levizon i Gorfajn. W 1942 r. utworzone zostało przez Niemców getto dla Żydów, a 5 listopada 1943 r. nastąpiła jego likwidacja”.

Партал яўрэйскай спадчыны Штэтл: „W okresie międzywojennym Milejczyce były miejscowością letniskową ludności żydowskiej, przyjeżdżającej tu na wypoczynek głównie z Białegostoku i Warszawy, a także z Europy Zachodniej. Miasteczko uważano bowiem za kurort, gdzie lasy sosnowe miały leczniczy wpływ na drogi oddechowe, co miało pomagać chorym na gruźlicę. W 1927 r. powstała w związku z dużym napływem żydowskich kuracjuszy duża synagoga (w miejsce rozebranej starej drewnianej z 1857 r.) istniejąca do dzisiaj. Liczba przyjezdnych, głównie Żydów, w sezonie wynosiła od 2 do 4 tysięcy”.

У Мілейчычах у мяне аставалася каля паўгадзіны часу да ад'езду аўтобуса ў напрамку Вычулак і я ўспеў яшчэ разгледзецца па найбліжэйшым наваколлі тамашняга аўтобуснага прыпынка. Найцікавей выглядае там збудаваны ў 1927 годзе будынак сінагогі; ён пакуль што выглядае безгаспадарна — гэта толькі прыкрытыя дахам сцены, аднак тры гады таму будынак стаў уласнасцю мясцовай гміны. Ранейшы яго ўладальнік, Фонд аховы яўрэйскай спадчыны ўзамен за зямельны ўчастак у Мядзвежыках здаў будынак гміне. Пакуль што не надта відаць, што ў ім будзе, бо гміна мабыць не мае сродкаў на яго адаптацыю для ўласных мэтаў. Выпадае меркаваць, што з часам вернецца туды мілейчыцкі культурны цэнтр, які і быў там у перыяд г.зв. камуны. Стандартная таблічка помніка даўніны так інфармуе пра будынак: „Synagoga zbudowana w 1927 roku na miejscu starszej, drewnianej z 1857 roku. Funkcjonowała do roku 1941, gdy została zdewastowana przez wojska niemieckie. Po zakończeniu wojny znajdowało się tu kino, biblioteka i ośrodek kultury”.

Пра гэты аб'ект пісала каля пяцідзесяці гадоў таму і „Ніва”; у тую эпоху пра ранейшае яго сакральнае прызначэнне не згадвалася: „Апрача кінатэатра памяшчаецца тут клуб дзяцей школьнага ўзросту рабочых і працаўнікоў мясцовае кафлярні, які займае даволі вялікую залу. Дарэчы сказаць, што ў гэтай зале ёсць і даволі добрая сцэна, бо калісь быў гэта клуб для дарослых. Ёсць тут таксама „закансерваваныя” ў пыле нейкія музычныя інструменты, якія аж плачуць, каб крануліся іх гаспадарскія рукі. Адбываюцца, праўда, час ад часу ў гэтым „клубе” маладзёжныя забавы, якія не заўсёды культурныя. Пачаткова будынак належаў да ГРН у Мілейчыцах, пасля ўладальнікам яго стала Ваяводскае праўленне дробнай прамысловасці, якое аддало яго на карыстанне для дырэкцыі кафлярні ў Мілейчыцах. У той жа час Павятовы суд у Сямяцічах выдаў пастанову, што будынкам павінна апекавацца мясцовая ГРН”.

Пасля грамадскіх перамен у нашай краіне будынак быў вернуты польскай яўрэйскай абшчыне. Мілейчыцкія культурныя ўстановы яшчэ раней перабазіраваліся ў тамашняе пажарнае дэпо, але ж гэта не месца для культурных мерапрыемстваў. Цяпер быццам законна можа тамашняя культура перанесціся ў былую сінагогу, але там зараз адно голыя сцены. І хто ведае, ці тамашніх культурых праблемаў не вырашыць звычайная дэмаграфія. З кафлярняй справілася яна паспяхова — навакольныя (і мясцовыя таксама) вяскоўцы пераносяцца ў такія месцы, дзе кафля незапатрабаваная.

Аўтобус у Вычулкі прыехаў у Мілейчычы з пятнаццацімінутным спазненнем. Шафёр быў заняты хвалюючай размовай па мабільніку пра нейкія пяць злотаў. Закончыў размову, выехаўшы на брукоўку ў напрамку Тымянкі.

Тэкст і фота Аляксандра ВЯРБІЦКАГА

І тут жывуць людзі....

Пад такім дэвізам праходзіла свята беларускай культуры ў Чаромхаўскай гміне. Свята адбылося 15 чэрвеня, у нядзелю, у вёсцы Кузава. Сам фэст з цыкла «І тут жывуць людзі», арганізаваны Музеем і асяродкам беларускай культуры ў Гайнаўцы, трыццаць шосты па ліку. У фэсце прымалі ўдзел беларускія калектывы з вёскі Чаромхі і Вулькі-Тэрахоўскай, гурты «Дэкада-Банд» з Беластока і «Арт-Пронар» з Нарвы. Мерапрыемства вялі Паўліна Паўлючук і Марыёля Герман. Мы ўдзельнічалі трэці раз: дарослыя члены Камянецкага раённага грамадска-культурна-асветнага аб'яднання «Спадчына» і дзеці — удзельнікі ўзорнага клуба любіцеляў фальклору «Катрынка». Вельмі прыемна было пачуць словы падзякі за падрыхтаванае выступленне з вуснаў войта Чаромхаўскай гміны Юрыя Шыкулы, які быў вельмі ўражаны канцэртнай праграмай беларускага калектыву і выказаў пажаданне на далейшае супрацоўніцтва ў тым жа кірунку.

Калектыў «Катрынка» КРГКАА «Спадчына»

Калектыў «Беларускія цявінкі» з пасёлка Белавежскі (Беларусь)

Калектыў з Вулькі-Тэрахоўскай

Калектыў з вёскі Чаромхі

На гэты раз у фэсце прымала ўдзел і ўзорнае фальклорнае аб'яднанне «Белавежская цявінка» з беларускага пасёлка Белавежскі.

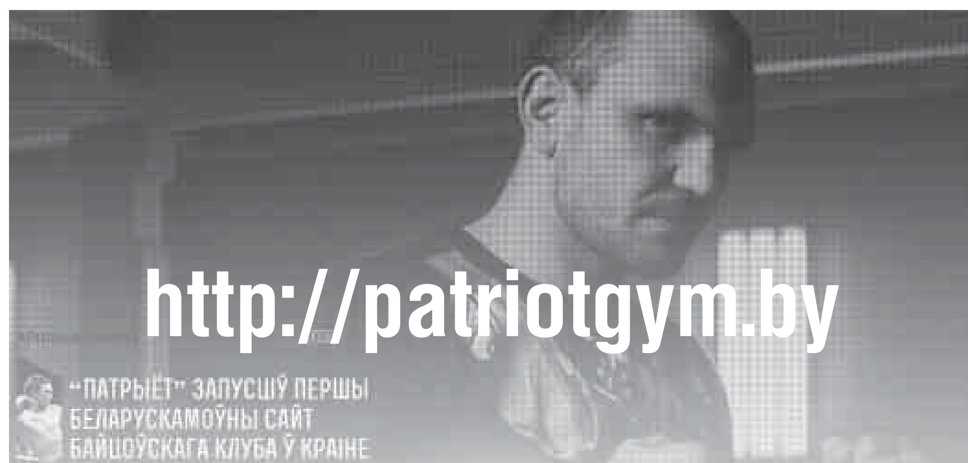
У час фэсту працавала таксама крама з беларускай літаратурай і рукадзеллем.

Вялікі дзякуй войту Чаромхаўскай гміны Юрыю Шыкуле, дырэктару Гміннага асродка культуры ў Чаромсе Барбары Кузуб-Самасюк за запрашэнне на свята і працаўнікам за цёплы прыём. Сардэчныя словы падзякі выказваем нашым сябрам з Таварыства прыяцеляў Кляшчэлеўскай зямлі Марыі Клімовіч, Паўлу Клімовічу, Яўгену Верамчуку, Аляксандру Казіміруку за дапамогу ў падрыхтоўцы да свята і за транспартныя паслугі пры перасячэнні мяжы.

Дзякуючы падобным мерапрыемствам знікаюць межы паміж рознымі нацыянальнасцямі.

Спадзяемся на далейшае супрацоўніцтва.

Старшыня КРГКАА «Спадчына» Людміла ДУДАР
Фота Аляксандра ШЧУРАВА

Паколькі сфера ўжытку беларускай мовы сярод беларусаў няўхільна звужаецца, няма нічога дзіўнага, што і сярод спартсменаў не выкарыстанне не большае за выкарыстанне сярод тых, хто займаецца нечым іншым. Таму бывае даволі дзіўна і разам з тым прыемна бачыць нейкае, хай сабе рэдкае, праяўленне беларушчыны ў аматараў таго ці іншага віду спорту. Літаральна ў другой палове чэрвеня Байнэт папоўніўся выдатным беларускамоўным сайтам, прысвечаным аднаму з усходніх адзінаборстваў — тайскаму боксу. Месяцца новы сайт у інтэрнэце па адрасе **http://patriotgym.by** і з'яўляецца віртуальным прадстаўніцтвам мінскага клуба „Патрыёт”.

На галоўнай старонцы сайта нам адразу паведамляецца пра яго „беларускамоўнае нараджэнне” — „Патрыёт” запусціў першы беларускамоўны сайт байцоўскага клуба ў краіне”, што, канешне, з'яўляецца важнай навіной для ўсіх прыхільнікаў беларушчыны, незалежна ад ступені цікавасці ўсходнімі адзінаборствамі агулам і тайскім боксам (муай-тай) у прыватнасці.

Выгляд сайта даволі прывабны. Ад яго так і зіхаціць дынамікай, якая ўласціва ўсяму, што звязана са спортам. Акрамя таго, пададзеныя ў чорна-белым выкананні фотаздымкі надаюць сайту нейкую сталасць, хоць, як мы ведаем, вэб-старонка не праіснавала яшчэ і аднаго месяца.

На сайце, акрамя галоўнай старонкі, сем рубрык. Выйсці на іх месяцца ніжэй за галоўную выяву сайта — фотаздымак з беларускамоўным тайскім баксёрам Віталем Гурковым, лагатыпам байцоўскага клуба і кароткага анонса пра вышэйзгаданае паведамленне. Дарэчы, калі клікнуць на анонс паведамлення, то мы пэройдзем на асобную старонку, не пазначаную сярод іншых.

„Як падкрэсліваюць у „Патрыёце”, дзякуючы новаму сайту тут плануюць прыцягнуць у клуб як мага больш таленавітых дзяцей, якія падтрымаюць байцоўскія традыцы старэйшых калег. Таксама ў клубе разлічваюць на тое, што прыклад беларускамоўнага сайта натхніць іншыя спартовыя арганізацыі актыўна карыстацца роднай мовай. Бо як інакш выхоўваць у беларусах патрыятызм і адданасць сваёй краіне!” — гаворыцца там, і ў апошнім сказе ставіцца чамусьці клічнік, а не адпаведны логіцы і нормам беларускай мовы пытальнік.

Больш даведацца пра муай-тай цікаўны карыстальнік можа не блукаючы па прасторах інтэрнэта, а толькі зайшоўшы на старонку „Наш спорт”. Акрамя тайскага бокса, там кораценька распавядаецца пра кікбоксінг, які з'яўляецца родным муай-тай.

Адной з рыс, што характарызуе ўладальнікаў сайта як сур'ёзных людзей, з'яўляецца прадстаўленне тых, з каго ў большасці складаецца „Патрыёт”. На старонцы „Трэнеры” мы можам пабачыць трэнерскі склад клуба, а на старонцы „Байцы” асноўны байцоўскі.

Больш падрабязна даведацца аб перамогах і поглядах некаторых сяброў клуба можна на старонцы „Мультымедыя”. Там месяцца відэаролікі пра асобных тайбаксёраў, а таксама матэрыялы рэкламнага характару пра цэлы клуб.

„Трэніравацца ў клубе „Патрыёт” можа любы чалавек, незалежна ад нацыянальнасці і рэлігійных поглядаў. Галоўная ўмова — адсутнасць медыцынскіх супрацьпаказанняў”, — кажуць спартоўцы на старонцы „Умовы сяброўства”. Па іх сцвярджэннях, штомесячная плата за заняткі адна з найменшых у Мінску — каля 75 злотых у пераліку з беларускіх рублёў.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Дата з календара

Дата з календара Дата з календара Дата з календара Дата з календара

Святар, які перажыў цэлы век

130 гадоў з дня нараджэння Аляксандра Вернікоўскага

У 1984 годзе ў Оршы памёр Аляксандр Вернікоўскі, беларускі праваслаўны святар, вязень савецкіх канцлагераў. Пра гэтага чалавека грамадскасць амаль не ведае. А між тым біяграфія гэтай асобы вартая больш пільнай увагі. Нарадзіўся ён 25 ліпеня 1884 г. у Вільні, паходзіў з сям'і псаломшчыка Віленскага Прачысценскага сабора Льва Вернікоўскага. У 1893-1897 гг. вучыўся ў Замкавым двухкласным прыходскім вучылішчы. У 1901 г. скончыў Віленскае Андрэеўскае праваслаўнае духоўнае вучылішча. У 1901-1907 гг. вучыўся ў Мінскай духоўнай семінарыі. З чэрвеня 1907 г. — канцылярскі служачы Віленскага філіяла Дзяржаўнага банка. У траўні 1908 г. прызначаны псаломшчыкам у царкву Казанскага пяхотнага юнкерскага вучылішча. У жніўні 1909 г. паступіў у Казанскую духоўную акадэмію, скончыўшы якую атрымаў ступень кандыдата багаслоўя. Са жніўня 1914 г. — канцылярскі служачы Казанскай кантрольнай палаты.

У канцы 1914 г. Аляксандр Вернікоўскі быў прызначаны на пасаду намесніка інспектара Тульскай духоўнай семінарыі, адначасна выкладаў у ёй нямецкую і французскую мовы. Вярнуўся ў Заходнюю Беларусь у лютым 1922 г. Працаваў псаломшчыкам у Нараўцы Белавежскага павета. У 1922-1923 гг. быў першым дырэктарам Беларускай гімназіі імя Францішка Скарыны ў Радашковічах. Ініцыятарам яе стварэння быў Аляксандр Уласаў — жыхар мясцовага наваколля, былы рэдактар першай беларускай газеты „Наша ніва”, а ў той час сенатар у польскім сейме ад насельніцтва Заходняй Беларусі. Гімназія ў Радашковічах была сапраўдным асяродкам развіцця беларушчыны. Дарэчы, яе адміністратарам працаваў тады Тодар Міхайлавіч Вернікоўскі, стрыечны брат дырэктара, таксама вядомы грамадскі дзеяч.

З кастрычніка 1923 г. Аляксандр Вернікоўскі — настаўнік гісторыі, царкоўных спеваў і беларускай мовы ў Віленскай праваслаўнай духоўнай семінарыі. Пэўны час жыў у Дубічах-Царкоўных. Пазней пераехаў у Мінск, дзе служыў настаяцелем Свята-Петрапаўлаўскай царквы на Нямізе. У час Другой сусветнай вайны ў жніўні 1944 г. браў удзел у сходзе духавенства, дзе выступіў з асуджэннем камуністычных парадкаў. Ці выступаў Аляксандр Вернікоўскі за аўтакефалію Беларускай Праваслаўнай Царквы — у ягонай кароткай біяграфіі не гаворыцца. Магчыма, беларускія гісторыкі маюць на гэты конт пэўныя звесткі. Савецкія ўлады не маглі прапусціць аніводнага выступу супраць камуністычнай ідэалогіі. Таму не дзіва, што Вернікоўскі за сваю пазіцыю быў арыштаваны органамі НКВД 3 студзеня 1945 г., асуджаны на 5 гадоў канцлагераў. Тэрмін зняволення адбываў у розных месцах Савецкага Саюза: спярша на Урале, потым у Сібіры і Казахстане.

У Беларусь Вернікоўскі вярнуўся ў 1950 г. Служыў настаяцелем у праваслаўнай царкве ў мястэчку Дварэц (сённяшні Дзятлаўскі раён), потым быў святаром у мястэчку Леніна (Слуцкі раён). Мясцовасць Леніна раней называлася Раманава і была перайменавана саветамі. Дарэчы, паблізу Раманава ў Свята-Духаўскай царкве вёскі Падлессе знаходзілася цудатворная ікона. Выйшаўшы на пенсію, Аляксандр Вернікоўскі пераехаў на сталае жыццё да свайго сына Святаслава ў Оршу. Зусім крыху не дажыў да ста гадоў.

Падрыхтаваў Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Чаромхаўскі аповед (13)

ных запамяталіся мне Андрэй Каршуноў, Ігар Халадоў, Алік Панасевіч і маладзенькі Дзіма (прозвішча не запамяталася). Новы камандзір хутка ладзіў знаёмствы з чыгуначнікамі. Любіў вы-

Першамайскае шэсце з канца 1970-х гадоў. У першым радзе (пасярэдзіне) падпалкоўнік Аляксандр Шчарбіна

Капітан Валянцін Крусь з жонкай і дзеткамі

Пасля пераводу з канторы перадачы на станцыйныя склады перамяніліся і мае службовыя абавязкі. Па штаце я лічыўся загадчыкам склада. Працаваў я сам, выдаваў працаўнікам рухова-гандлёвай службы і функцыянерам СОК летнюю, зімовую і ахоўную вопратку, канцылярскія тавары. Забяспечваў я ў неабходныя сродкі і прадметы станцыю і ўстановы, якія з ёю супрацоўнічалі. А былі імі Пагранічная ахова, Мытная служба і ЗКУ. Камендатура савецкіх войск забяспечвалася на станцыйных складах у канцтавары і абсталяванне службовых кабінетаў. Зважыўшы на станоўчыя адносіны, якія склаліся паміж ЗКУшнікамі і чыгуначным начальствам, афіцэрам выдавалася не толькі абсталяванне для службовага офіса, але і для іх кватэр. Выдаваўшы мэблю начальніку ЗКУ, я не цікавіўся куды трапяць пісьменны стол ці крэслы. Лічылася адно месца прызначэння і пасведчанне атрымання. Выдадзеныя прадметы прапісваліся ў інвентарнай кніжцы, якая знаходзілася ў кожнага карыстальніка. Такім чынам у інвентарную кніжку прапісваліся тапчаны, абсталяванне для кухні ці халадзільнік у прыватную кватэру афіцэра. Праўда, фінансавыя рэвізоры ў час кантролю такія „здзелкі” прыпісвалі на вынік хібаў, але службовых наступстваў не патрабавалі. Мая сувязь з ЗКУшнікамі замацоўвалася з дня на дзень. Не было выпадку, каб камандзір, нават такі скрыты як падпалкоўнік Шчарбіна, адмовіў маёй просьбе. Вядома, як дружба, дык дружба!...

На зломе 1986/1987 гадоў пачалася будова тэхніча-адміністрацыйнага павільёна і вакзала ў Чаромсе. Перамянілася начальства ЗКУ. Перад тэрмінам контракта па прычыне здароўя Чаромху пакінуў падпалкоўнік Аляксандр Шчарбіна. Па сённяшні дзень у хроніцы Гміннага асяродка культуры захаваўся па ім памятны здымак з першамайскага шэсця. Неўзабаве за ім выехаў Валянцін Крусь з жонкай і дачушкамі. Капітан Крусь перасяліўся ў Брэст і аформіўся ў пагранічнай службе на чыгуначным пагранпераходзе. Такую інфармацыю перадала мне санітарка Часлава Вілюк разам з памятным здымкам сямейства Крусяў. Абедзве сям'і ўтрымоўвалі з сабою сардэчныя адносіны. Пасля Шчарбіны камандзірам стаў падпалкоўнік Славамір Сала, украінец па нацыянальнасці. Быў ён невысокага росту, рухавы ды гаваркі. Меў сімпатычную жонку Людмілу. З яго падначаленых запамяталіся мне Андрэй Каршуноў, Ігар Халадоў, Алік Панасевіч і маладзенькі Дзіма...

піць і новыя кантакты замацоўваліся пры кілішку. Да падначаленых афіцэраў ставіўся стрымана. Калі хтосьці не спадабаўся, дык шукаў ключкі, каб яго вышвырнуць. Такім чынам пазбыўся старшага лейтэнанта Андрэя Каршунова. А прычынай былі бабскія спрэчкі. Пасправаліся, разумееца, жонкі, а пацярпеў нявінна мужык...

Са Славікам Салам я ўтрымоўваў сяброўскія адносіны з першых дзён знаёмства. Спатыкаліся амаль штодзень, як не ў яго кабінеце, дык у мяне на складах. Разам выязджалі на пакупкі ў Гайнаўку і Бельск, хадзілі на грыбы ў кузаўскі лес. А калі траплялася нагода, дык сядалі разам да застолля. А такое трапілася ў прыпушчанскай вёсцы...

(праця́г будзе)

Уладзімір СІДАРУК

„Купальночка” ў Нараўцы

Летняя Купальская ноч гэта язычніцкае свята, калі дзяўчаты і хлопцы знаёміліся бліжэй. Хлопцы кідаліся за вянкамі, скакалі праз агонь. Калісь гэта было індывідуальнае свята. Проста: збіралася моладзь, шукала папараць-кветку, паспявала, павесялілася.

У суботу, 12 ліпеня гэтага года а гадз. 19^{30} у амфітэатры ў Нараўцы (Гайнаўскі павет) адбудзецца фэст „У пошуках папараць-кветкі” з абрадам „Купальночкі”. У праграме свята, між іншым, карагод мастацкіх калектываў, конкурс на найпрыгажэйшы вянок, пусканне вянкоў з запаленымі свечкамі на рэчку Нараўку, запаленыя кастры на берагу ракі ды феерверкі, а таксама народнае гулянне да раніцы пры музыцы калектыву „Аксель” з Нарвы.

На вялікай сцэне ў амфітэатры выступіць дзесяць мастацкіх калектываў, у тым ліку пяць з Беларусі: „Галасы Палесся” з Брэста, „Надзея” з Пружан, „Арліца”, „Сунічкі” і „Вечарынка” з Каманца. З Беласточчыны на „Купальночцы” заспяваюць ды зайграюць „Верасы” з Монек, „Цаглінкі” са Старога Ляўкова, „Нараўчанкі” з Нараўкі, „Avanti” з Васількова і „Прымакі” з Міхалова.

(яц)

Адгаданка

Шыфраграма

Літары адгаданых слоў, перанесеныя згодна з іх парадкавымі нумарамі ў клеткі роспісу, складуць рашэнне — беларускую пагаворку.

1. рака ў Талачыне = 6 _ 9 _ 3 _ 18 _ 19 _;
2. кофе = 2 _ 15 _ 7 _ 8 _;
3. літургічнае адзенне святара = 14 _ 12 _ 11 _ 10 _;
4. вышэйшы падраздзел у сістэматызацыі раслін і жывёл = 13 _ 5 _ 4 _;
5. хвойнае вечназялёнае дрэва (*Taxus baccata*) = 16 _ 17 _ 1 _.

(ш)

		1	2	3	4	5
				6	7	8
			9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 23 нумара

Вац, дым, Печ, хан, цюк, чудзь, чэмер, шаль.

Рашэнне: **Лепш мець адну рэч, чым чакаць дзвюх.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Лявону Федаруку** з Рыбал і **Мікалаю Сазановічу** з Навін-Вялікіх.

06.07 — 12.07

(22.03. — 20.04.) Будзеш вельмі раздражнены (6-10.07.); дбай аб адпачынак, масаж, схадзі на трэнажорню, сядзь на ровар. Не пераванічвай праблем, усё складзецца. Узбуджэнне і нецярпенне, з якімі ты гатовы фінансаваць любую ідэю, у канчатковым рахунку прынясуць табе сур'ёзныя страты. Калі маеш справу з буйнымі матэрыяльнымі сродкамі, неабходна табе падумаць больш за сем разоў. Негатыўны энергетычны ўплыў з боку можа выклікаць паломку тваіх асабістых рэчаў і інструментаў.

(21.04. — 21.05.) Будзеш моцна запрацаваны, возьмешся за ўсе заданні, хутчэй сола чым у кампаніі (да 26.07.). Прыйдзе час на адважнае дзеянне (5-9.07.). Будзеш талковы і разумны, каб нічога не папсаваць. Праводзь важныя размовы. 7-11.07. крыху палегчыцца ў атмасферы ў сужонстве; абое глянеце на сябе з большай адлегласці. Можаш шмат дасягнуць у актыўным заняцці сваёй асобай (аж да канца месяца), але не сядай на дыету.

(22.05. — 22.06.) Будзеш энергічны, цікавы свету, вабны для іншых. Схільнасць да кампрамісу. З 11.07. гарачыя рандэву. Сябры дадуць табе свабодную руку і не будуць цябе ацэньваць. Дбай аб добрыя кантакты з кіраўніцтвам і супрацоўнікамі, працягні дамовы. Не раскідвайся грашыма (увесь ліпень). І будзь уважлівым — цікуюць дробныя кантузіі.

(23.06. — 23.07.) Час (7-11.07.) паўплывае дысцыплінуюча на твае дзеянні, талковыя і ўпартыя. Людзі будуць лаяльныя, а падарожжы — павучальныя. 12 ліпеня папсаванне настрою; з-за няўважлівасці падвяргнешся сур'ёзным турботам. Але калі што табе не выйдзе, абаронішся. Калі хтосьці з тваіх сваякоў хварэў дыябетам, і ты правер свой цукар. 6-10.07. на працы магчымы канфлікт з супрацоўнікам; старайся пазбягаць канфліктаў.

(24.07. — 23.08.) Наўкол цябе штораз больш прыязных табе людзей. Варта спатканца з сябрамі і не шкадаваць ім часу, выбрацца разам на ўлонне натуры. Але ў гэты час не паспрачайся з кіраўніцтвам! Пільнуйся, каб з-за аднаго неразважнага твайго руху не пазбавілі цябе ўплываў! 6-10.07. запальчывасць і лішняя ўвага да дробязей; не рызыкуй і будзь уважлівым на дарозе, за рулём.

(24.08. — 23.09.) У бізнесменаў наперадзе незвычайна ўдалыя дагаворы і здзелкі, а работнікі на акладзе могуць разлічваць на яго павышэнне. У любым выпадку памятай аб тым, што не ўсё зможаш добра зрабіць у адзіночку, затое ў калектыве, ды са староннай дапамогай — колькі заўгодна. Дамам цяпер самы час заняцца сваёй знешнасцю: эфект ад розных дыет, касметычных працэдур і іншых падобных маніпуляцый будзе надзвычайным.

(24.09. — 23.10.) Ніхто не зраўняецца з табой на працы. Будзеш адказны і спелы. Варушыся. Пільнуй тэрміну візітаў у лекара. Прыйшоў час, каб змяніць свой лад жыцця. Лепш не займайся справамі іншых людзей — дай ім магчымасць вырашыць свае праблемы самастойна. Не давай парады блізкім сябрам і знаёмым — хай яны самі выбіраюць, што і калі ім рабіць, якую мэблю купляць, з кім заключаць саюзы і з кім не мець ніякіх зносін.

(24.10. — 22.11.) Можа прыйсці вялікае гарачае пачуццё (11-15.07.). Сувязь будзе глыбокая і асабліва жарсная, хаця неабавязкова трывалая. Многа энергіі на рэалізацыю намераў звязаных з домам і сям'ёй. Засяродзішся на ўласных дасягненнях.

(23.11. — 22.12.) Добры час на выезды з сям'ёй і прыём гасцей. 5-9.07. на працы будзеш мець давер шэфа, а будзеш мець шмат магчымасцей пахваліцца сваімі ўнікальнымі здольнасцямі. Але 6-10.07. можаш блага ацаніць сітуацыю, у кепскіх радах будзеш дашуквацца мудрасці, даверыш асобе, якая не будзе мець мірных намераў. Скажы „не!” ахвоце хуткага і лёгкага ўзбагачэння!

(23.12. — 20.01.) Цяжка табе будзе адобрыць рашэнні блізкіх, таму што ўвядуць яны агромныя змены і ў тваё жыццё. 6-10.07. хтосьці моцна цябе падвядзе. Але з 10.07. будзеш ужо празорлівы і з вострай інтуіцыяй. У здароўі будзь памяркоўным.

(21.01. — 19.02.) Форма ненайлепшая, прытармазі. Асабліва 12.07. адпачывай, не выхіляйся. Але псіхічная форма і настрой някепскія, і на працы, хоць атмасфера можа быць пакрудная, нічога не страціш.

(20.02. — 21.03.) 6-10.07. за неразважныя рашэнні і дзеянне на вар'яцкіх паперах можаш заплаціць высокую цану; трымайся ранейшых вызначэнняў. Дома таксама асоба якую ты, здаецца, ведаеш, можа паказаць зусім іншы твар. Але добрае здароўе і настрой цябе не пакінуць!

Агата АРЛЯНСКАЯ

Ніва
ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ
PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Вапа.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 84.
Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.
Internet: *http://niva.bialystok.pl/*
E-mail: *redakcja@niva.bialystok.pl*
Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Administracji i Cyfryzacji.
Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.
Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.
Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Уля Шубзда, Міраслава Лукша, Іаанна Чабан, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч, Янка Целушэцкі.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.
Друкарня: „Orthdruk”, Białystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Sprzedaż egzemplarzową „Niwy” prowadzą: kioski i punkty sprzedaży „RUCH” na terenie woj. podlaskiego oraz w Warszawie (odbiór należy zgłosić u sprzedawcy wybranego kiosku lub punktu sprzedaży „RUCH”), placówki pocztowe i listonosze w woj. podlaskim, kioski i punkty sprzedaży „KOLPORTERA” oraz „GARMOND PRESS”, siedziba redakcji „Niwy”.
Prenumerata krajowa
Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie województwa podlaskiego oraz oddziały „KOLPORTER” na terenie całego kraju.
Zamówienia na prenumeratę realizowaną przez RUCH S.A. można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl
Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Telefonicznym Biurem Obsługi Klienta pod numerem: 801 800 803 lub 22 717 59 59 – czynne w godzinach 7^{00} – 18^{00}. Koszt połączenia wg taryfy operatora.
Prenumerata w redakcji
Prenumerata kwartalna 50 zł., półroczna 100 zł., roczna 200 zł.
Planowana ilość numerów „Niwy” w 2014 roku — 52.

Wpłaty przyjmuje: Rada Programowa Tygodnika „Niwa”,
BANK PEKAO S.A. O/Białystok
38 1240 5211 1111 0000 4929 0945
Nakład: 1 000 egz.

Бобенкі няма на карце. — Нас лічаць хутарам, — кажа Лідзія Назарук. — Нават у дакументах пішуць, што тут Калёнія Старына... Мала дзе ў свеце знойдзеце такую калёнію. Пушчанскі хутар хутчэй напамінае сімвалічны канец свету або крупінку, якая адбілася ад ядра і настальгуе па цэласці. Кволае, адзінокае зярнятка... І калі ўлічыць, што ў большасці хатак дажывае аднадзве душы, вёсачка здаецца яшчэ больш загубленай і маленькай...

Без долі на канцы свету!

Праз акно хаты маёй гераіні відаць жалезны кардон, то-бок польска-беларускую мяжу — зялёную сцяну лесу. Мяжу вызначае заараная палоска зямлі, за ёй драцяная сетка. Пушчанская звярына ўмее яе пераадолець, чалавек баіцца. Уся жалезнасць заключаецца ў псіхалагічнай недаступнасці; лепш не глядзець і не думаць. Ды як забыцца? Роднае, што апынулася на другім баку, як ампутаваная частка цела дзіўна балела. Лідзія Назарук няраз думала: лепш каб асталіся з людзьмі на беларускім баку. Можа там, у сваёй старане, сярод сваіх людзей ёй быў бы наканаваны іншы лёс.

* * *

— Дажыліся, што і платоў няма каму паладзіць, — Лідзія Назарук, хоць жыве пад жалезным кардонам, ведае колькі значыць салідны плот і мужчына ў пушчы. Без гэтага няма гаспадаркі. Год таму, калі яшчэ сяк-так трымалася агароджа, трымалі казулю. Каб сваё малачко было, каб крыху гною сабраць для агарода. Ну, але што варты плот без гаспадара? Пачаў хіліцца, губляць астраколы. Казу хутка аддалі для людзей, тут жа ваўкі заражуць...

Яшчэ як Славік жыў гаспадарка сяк-так трымалася. І надзея была, што ён падлечыцца, работу знойдзе, асабістае жыццё наладзіць. Чатыры гады будзе як сын памёр. Якая ў яго смерць дзівосная атрымалася. Доўга хварэў, ныркі перасталі працаваць. Напух жывот, ногі папухлі. Аж страшна глядзець было. У рэшце рэшт рашыўся ў Дубічы з'ездзіць. Папрасіў знаёмага са Старыны, каб той завёз яго да лекара. Заехалі на месца, злезлі з машыны і ўсё. Паспеў сказаць, што дрэнна сябе адчувае і скончыўся як стаяў. У Гайнаўцы, побач з бацькам, яго пахавалі.

Сын быў ужо напалову гарадскі, дарастаў у Гайнаўцы, там сям'ю сваю завёў. Толькі долі не меў. І не ўмеў з жонкай зладзіцца, разышоўся. Пасля ў турму трапіў. Нібыта за агрэсію, якую прымяняў у адносінах да сям'і. Лідзія Назарук адна наведвала яго ў *віндзені*. Усе апошнія адвярнуліся. Ні жонка, ні дзеці, ніхто вачэй не ўказаў.

— Калі ўжо адсядзеў, я яго да сябе забрала, — цяжка ўздыхае жанчына. — Сюды, у Бобенку. Каб адумаўся, змірыўся. Але сын усё думаў пра жонку. Пакутнічаў. Стаў хварэць. Я кажу: ідзі сынок на работу, можа каго яшчэ сустрэнеш, пакахаеш. Ці ж яна адзін квет на ўвесь свет?!

Не хацеў слухаць пра іншую мой сынок бедны.

* * *

Да цёткі Ліды я трапіла праз Мішу Андрасюка. Ён завёў у хату жанчыны і папрасіў, каб яна распавяла пра жахі вайны, забітых дзяцей, пра добрага немца і наіўнасць мясцовых, якія загінулі, бо бамбардзіроўку палічылі скіданнем амерыканскіх кансерваў.

Міхась, як пушчанскі хлопец і вядомы журналіст, карыстаўся вялікім аўтарытэтам і даверам маёй гераіні. Яго рэкамендацыя была вырашальнай і прагучала як загад:

— *Цётко, роскажытэ для Гандзі, про тое, што мніэ казалі...*

Лідзія Назарук пасля смерці сына захварэла цукровай хваробай. І аслепла ад гора. Зараз яна бачыла толькі маю чырвоную кашулю і чула жаночы голас. Усё апошняе, значыць давер, наладзіў між намі Міша. Найбольш здзівіў усіх час. У пушчанскі хутар на канец свету быццам хто нас падаслаў. Праз дзень Лідзія Назарук паедзе ў шпіталь у Беласток на аперацыю вока. І зараз яна моцна хвалявалася за Олю, сястру-інвалідку. Як жа пакінуць такога чалавека самога ў хаце? У вёсцы, дзе няма родных. Гэта страшней за ўсякія аперацыі. Праўда, на гэты час паабяцалася заначаваць знаёмая з Войнаўкі, бо з Оляй як з малым абыходзіцца трэба. Нічога не разумее, нават не ведае колькі ў яе пальцаў на руцэ. Найгорш, калі ноч. Баіцца, заснуць не можа. Цётка Ліда кладзецца з ёю спаць у адным ложку, закалыхвае яе добрым словам, прыгалубіць як заплаканае дзіцятка.

У час нашай размовы Оля ўсяму падтаквае. Словы сястры, нават калі датычаць яе асобы, успрымае як расказ пра кагосьці чужога з іншага свету. Гляджу праз акно на размытую зялёную сцяну лесу. На дварэ ідзе дождж. Кволая безабароннасць, чуласць і гора зліваюцца ў набрынялую жыццёвую драму, якая разыгралася ў гэтай сям'і і ў прыхаванай ад свету, рассечанай на дзве палавіны вёсцы Бобенка.

(працяг будзе)

Фота і тэкст Ганны КАНДРАЦЮК

ISSN 0546-1960